

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra ekonomiky

Diplomová práce

Volný pohyb osob v rámci vnitřního trhu EU

Bc. Margarita Sovertokina

© 2021 ČZU v Praze

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Bc. Margarita Sovertokina

Hospodářská politika a správa
Podnikání a administrativa

Název práce

Volný pohyb osob v rámci vnitřního trhu EU

Název anglicky

Free movement of persons on the EU internal market

Cíle práce

Hlavním cílem práce je provést analýzu volného pohybu osob v EU a prozkoumat migrační toky v rámci vnitřního trhu EU, vymezit specifické rysy migrace a bariéry volného pohybu osob. Takto stanovený hlavní cíl je dekomponován do cílů dílčích: provést literární rešerši a popsat, jak se vyvíjela legislativa, upravující volný pohyb osob v EU; vymezit ohrožení vyplývající z volného pohybu osob; provést analýzu emigračních a imigračních toků v EU; definovat bariéry volného pohybu osob v EU v současné době.

Metodika

Metodický postup práce vychází z výše uvedených cílů a skládá se z několika hlavních kroků. Zaprvé jsou za použití metody deskripce a literární rešerše zpracována teoretická východiska práce a je vytvořena první část práce. Je provedena analýza odborných zdrojů, prostudovány legislativní akty, vztahující k oblasti volného pohybu osob v EU. V první části je popsána geneze volného pohybu osob v EU, vymezeny přínosy a ohrožení tohoto fenoménu. Zadruhé je použita metoda analýzy – je provedena analýza imigrace a emigrace z členských zemí EU. Na základě syntézy výsledků jsou vymezeny bariéry volného pohybu osob v EU.

Doporučený rozsah práce

xxx

Klíčová slova

volný pohyb, vnitřní trh, pracovní trh, migrace, EU

Doporučené zdroje informací

BOHÁČKOVÁ, I. – HRABÁNKOVÁ, M. *Strukturální politika Evropské unie*. Praha: C.H. Beck, 2009. ISBN 978-80-7400-111-6.

CECHIN-CRISTA, Persida a kol. (2013). The Social Policy of the European Union. *International Journal of Business and Social Science*. Radford: IJBSC, 4(10), ss. 16-25. ISSN 2219-6021.

JANÁČKOVÁ, Stanislava a Kamil JANÁČEK. (2018). Na bojišti evropské integrace. Institut Václava Klause. ISBN 978-80-754-2046-6

LANGER, Ivan. Vstup do Schengenu má rub i líc. Vstup do Schengenu: Výhody a nevýhody (Sborník textů). Praha: CEP. ISBN 978-80-86547-96-1.

MRCI. (2017). Facts about migrant workers in Ireland. Dublin: MRCI. ISBN 978-0-9562174-2-4.

PARSONS, Craig. (2002). Showing ideas as causes: the origins of the European Union. *International Organization*. Cambridge: Cambridge University Press, 56(1), ss. 47-84. doi: 10.1162/002081802753485133

VEBER, Václav. (2004). Dějiny sjednocené Evropy. Praha: Lidové noviny. ISBN 80-7106-663-X.

ZAHRADNÍK, P. *Vstup do Evropské unie : přínosy a náklady konvergence*. Praha: C.H. Beck, 2003. ISBN 80-7179-472-4.

Předběžný termín obhajoby

2020/21 LS – PEF

Vedoucí práce

prof. Ing. Ivana Boháčková, CSc.

Garantující pracoviště

Katedra ekonomiky

Elektronicky schváleno dne 5. 3. 2021

prof. Ing. Miroslav Svatoš, CSc.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 7. 3. 2021

Ing. Martin Pelikán, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 01. 04. 2021

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci "Volný pohyb osob v rámci vnitřního trhu EU" jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucí diplomové práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu použitých zdrojů na konci práce. Jako autorka uvedené diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

V Praze dne 31. března 2021

Poděkování

Děkuji vedoucí diplomové práce paní prof. Ing. Ivaně Boháčkové, CSc. za její odborné připomínky a čas, který věnovala mi při rámci zpracování této práce.

Volný pohyb osob v rámci vnitřního trhu EU

Abstrakt

Cílem práce je provést analýzu volného pohybu osob v EU a prozkoumat migrační toky v rámci vnitřního trhu EU (za prací), vymezit specifické rysy této migrace a bariéry volného pohybu osob. V práci je provedená literární rešerši a popsána časová dimenze volného pohybu osob v EU. Je provedená analýza emigračních a imigračních toků v EU, analýza faktorů, které ovlivňují emigraci a imigraci. Jsou definovány bariéry a ohrožení volného pohybu osob v EU. Jsou zjištěny nejvýznamnější hostitelské země z hlediska imigrace a nejvýznamnější země z hlediska emigrace. Jsou určeny push a pull faktory migrace v EU, mající zejména ekonomickou povahu. V práci jsou použity statistické metody pro analýzu závislosti migračních toků a ukazatele HDP zemí. Jsou prodiskutovány vlivy pandemie COVID-19 a vystoupení Spojeného království z EU.

Klíčová slova: volný pohyb, vnitřní trh, pracovní trh, migrace, EU.

Free movement of persons on the EU internal market

Abstract

The aim of the work is to analyze the free movement of persons in the EU and to examine migration flows within the EU internal market (for work), to define the specific features of this migration and barriers to the free movement of persons. The work is a literature search and describes the time dimension of free movement of persons in the EU. An analysis of emigration and immigration flows in the EU is performed, as well as an analysis of factors influencing emigration and immigration. Barriers and threats to the free movement of persons in the EU are defined. The most important host countries in terms of immigration and the most important countries in terms of emigration are identified. Push and pull factors of migration in the EU are determined, especially of an economic nature. The work uses statistical methods for analyzing the dependence of migration flows and GDP indicators of countries. The effects of the COVID-19 pandemic and the UK's withdrawal from the EU are discussed.

Keywords: free movement, internal market, labour market, migration, EU.

Obsah

1	Úvod	8
2	Cíl práce a metodika	10
2.1	Cíl práce	10
2.2	Metodika	10
3	Volný pohyb osob v časové dimenzi	11
3.1	Volný pohyb osob v ESUO	11
3.2	Volný pohyb osob podle Římských smluv	13
3.3	Volný pohyb osob podle Jednotného evropského aktu	15
3.4	Volný pohyb osob přes hranice dle Schengenské smlouvy	16
3.5	Volný pohyb osob podle Maastrichtské smlouvy a její konsolidovaných znění (Amsterodamská smlouva, smlouva z Nice)	18
3.6	Volný pohyb osob podle Lisabonské smlouvy	20
3.7	Definice pojmu migrace a statistiky pracovní migrace v EU	23
3.8	Výhody volného pohybu osob	25
3.8.1	Svoboda pohybu a rozvoj cestování	25
3.8.2	Podpora hospodářského růstu	26
3.8.3	Uspokojení poptávky po pracovní síle	27
3.8.4	Zamezení mzdové inflace	28
3.8.5	Řešení demografických problémů	28
3.8.6	Přínosy pro zaměstnavatele a zaměstnance	28
3.9	Ohrožení vyplývající z volného pohybu osob	28
3.9.1	Ohrožení pro stát	29
3.9.2	Demografické hrozby	30
3.9.3	Ohrožení pro pracovní trh	30
3.9.4	Sociální ohrožení pro občany, migrující za prací	31
3.10	Evropská migrační krize	32
4	Analýza volného pohybu osob v rámci vnitřního trhu EU	36
4.1	Migrace mezi zeměmi EU	36
4.2	Imigrační toky	40
4.2.1	Struktura imigračních toků do zemí EU	40
4.2.2	Dynamika imigračních toků do zemí EU	41
4.3	Emigrační toky	42
4.3.1	Struktura emigračních toků ze zemí EU	43
4.3.2	Dynamika emigračních toků ze zemí EU	44

4.4	Zaměstnanost migrantů v EU	45
4.4.1	Porovnání míry zaměstnanosti rezidentů a migrantů v EU	45
4.4.2	Vzdělanostní a profesionální struktura migrantů.....	46
4.5	Analýza faktorů, které ovlivňují migraci za prací v EU	49
4.5.1	Průměrné mzdy	50
4.5.2	Vývoj ekonomiky	51
5	Výsledky a diskuse	54
5.1.1	Vystoupení Spojeného království z Evropské unie	54
5.1.2	Krize COVID-19.....	55
6	Závěr	57
7	Seznam použitých zdrojů	59
8	Přílohy	68

Seznam obrázků

Obrázek 1	Mapa Schengenského prostoru.....	18
Obrázek 2	Pracovní mobilita v EU	23
Obrázek 3	Mapa migrace v rámci EU: počty migrantů z jiných zemí EU (tis. osob) a jejich poměr k celkové populaci zemí v pracovním věku (%), 2019	37

Seznam tabulek

Tabulka 1	Průzkum „Občanství EU – listopad 2012“ (přínosy volného pohybu osob pro ekonomiku státu).....	27
Tabulka 2	Mobilita osob v rámci EU, 2018-2019	38
Tabulka 3	Struktura aktivních migrantů v EU, podle země původu, 2019	43
Tabulka 4	Porovnání průměrných mezd v zemích s nejvyšší imigrací, 2018	50
Tabulka 5	Porovnání průměrných mezd v zemích s nejvyšší emigrací, 2018.....	51
Tabulka 6	Analýza vztahů ukazatelů imigrace a HDP, vybrané země EU, 2014-2019	52

Seznam grafů

Graf 1	Počet žádostí o azyl v EU (tis.), 2010-2019	33
Graf 2	Imigrační toky (ze zemí EU) do TOP10 cílových destinací, tis. osob, 2009-2018.	41
Graf 3	Emigrační toky z nejvýznamnějších zdrojových zemí do zemí EU, tis. osob, 2009-2018	44
Graf 4	Odvětví činnosti migrantů EU a rezidentů (20-64 let), podíl na všech odvětvích, 2019	47
Graf 5	Odvětví činnosti migrantů EU (20-64 let), 2008-2019	48

1 Úvod

Vnitřní trh, tvořený všemi členskými zeměmi Evropské unie, umožňuje volný pohyb osob, zboží, služeb a kapitálu. Mluví se také o volném pohybu neosobních dat, možná to bude 5. svoboda. Je to obrovská výhoda pro všechny členské státy Unie, jejich obyvatele, podniky a turisty.

„Volný pohyb osob (VPO) je jednou ze základních svobod zaručenou občanům Evropské unie na základě unijního práva. Občanům Evropské unie a jejich rodinným příslušníkům umožňuje svobodně se pohybovat a žít v jakékoli zemi Evropské unie. Pro Českou republiku je právo volného pohybu osob jedním z hlavních výdobytků evropské integrace.“ (Ministerstvo vnitra ČR, 2021).

V současné době se v souvislosti s naléhavým problémem pandemie COVID-19 stává otázka omezení této svobody velmi aktuální. S ohledem na epidemiologickou situaci a rozhodnutí vlády bylo právo na VPO od jara 2020 omezeno (nepočítáme-li jednotlivá období uvolnění opatření). Lidé čelí omezením v oblasti volného pohybu jak uvnitř země (například zákaz pohybu mezi okresy, zákaz vycházení po 21:00), tak při překračování státních hranic. V poslední době mohou lidé prakticky zapomenout na neomezené cestování mezi zeměmi, které dříve zaručoval schengenský prostor. Problém VPO a jeho právního ukotvení je v současnosti mimořádně aktuální.

Pandemie koronaviru se ovšem neočekávaně pomohla EU řešit migrační problém. Ačkoli je vytváření schengenského prostoru obvykle považováno za významnou výhodu EU, bylo v poslední době vystaveno významnému tlaku kvůli ohrožením ze strany nekontrolované migrace, zejména kvůli nepokojům a revolucím ve většině arabských státech v letech 2010-2012 – (tzv. arabskému jaru), válce v Sýrii a azylové politice EU. Díky uzavření hranic a zpřísnění kontrol na vnějších a vnitřních hranicích prostoru se nelegální migrace a vlna žádostí o azyl v EU významně zmírnily (Kulidakis, iRozhlas, 2021).

Podle údajů Evropského Parlamentu (Klugman, 2018) 3,5 milionů lidí v roce 2018 překračovalo vnitřní hranice EU každý den. Je to obrovské číslo, které má tendenci růst. Od tzv. arabského jara – otřesu z roku 2011, který přinesl do Evropy velké množství uprchlíků, členské státy EU stále diskutují a zpochybňují princip otevřených hranic mezi Schengenskými zeměmi. Tato tendence byla umocněna strachem ze „sekundárních pohybů“

(z jednoho členského státu do druhého) lidí v důsledku migrační a uprchlické krize, která vyvrcholila v roce 2015. Některé členské státy si navzájem nedůvěřovaly, že budou účinně hlídat vnější hranice.

Schengenský hraniční kodex umožňuje dočasné zavření hranic v případě vážného ohrožení veřejného pořádku nebo vnitřní bezpečnosti. Například, v dubnu 2018 kontrolovalo všechny své hranice šest členských států. V rámci diskusí o výhodách a rizicích VPO se často staví otázka, kolik by pro země EU stálo uzavření vnitřních hranic? Dopady epidemiologických opatření na VPO v EU je velmi aktuální otázkou.

Růst nekontrolované, nelegální a nežádoucí migrace do zemí EU je částečně spojen s příležitostmi, které poskytuje volný pohyb osob za prací v rámci vnitřního trhu EU.

Z pohledu obyvatelů zemí EU znamená VPO za prací, že mají možnost hledat si práci v jiných členských zemích Unie, pobývat v těchto zemích po dobu zaměstnání i zůstat tam i po skončení pracovního poměru. V rámci VPO nemusí lidé žádat o pracovní povolení. Cizinci mohou využívat stejné zacházení jako místní státní příslušníci na trhu práce. VPO je výhodný pro různé účastníky pracovního trhu. Zaměstnanci mohou využívat pracovní příležitosti cizích trhů. Pro zaměstnavatele se zvyšují šance najít levnou pracovní sílu, uspokojit potřebu po pracovníkům specifických nebo vzácných profesí.

Na druhou stranu vytváří VPO za prací některá ohrožení pro národní pracovní trhy a rezidenty členských zemí. Levná pracovní síla, kterou nabízejí migranti, obsazuje pracovní místa na trhu, snižuje konkurenceschopnost rezidenčních pracovníků a způsobuje nežádoucí nezaměstnanost. Britské rozhodnutí pro brexit je do značné míry spojeno s tímto problémem a podle Výstupové dohody nebude od dne 1.1.2021 mezi Spojeným královstvím a EU existovat volný pohyb pracovníků (Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2021).

2 Cíl práce a metodika

2.1 Cíl práce

Hlavním cílem práce je provést analýzu volného pohybu osob v EU a prozkoumat migrační toky v rámci vnitřního trhu EU (za prací), vymezit specifické rysy této migrace a bariéry volného pohybu osob. Dílčí cíle práce jsou:

- provést literární rešerši a popsat, jak se vyvíjela legislativa, upravující volný pohyb osob v rámci EU,
- provést analýzu emigračních a imigračních toků v EU,
- provést analýzu faktorů, které ovlivňují emigraci a imigraci,
- definovat bariéry volného pohybu osob v EU v současné době,
- vymezit ohrožení vyplývající z volného pohybu osob.

2.2 Metodika

První část je zpracována za použití metody deskripce a literární rešerše. Je provedená analýza odborných zdrojů, prostudovány legislativní akty, vztahující k oblasti volného pohybu osob v EU. V první části je popsána geneze volného pohybu osob v EU, vymezeny přínosy a ohrožení tohoto fenoménu.

Druhá část je zpracována za použití metod analýzy. Je provedená analýza migrace mezi zeměmi EU, analýza imigračních a emigračních toků. Je zohledněna jejich struktura a dynamika. Zvažuje také počty občanů EU v produktivním věku, kteří se v roce 2018 přestěhovali do a z členských států (poslední rok, za který jsou k dispozici údaje o tokech), a porovnává je s ročními pohyby v předchozích letech a analyzuje trendy od roku 2009.

Jsou vypočítány řetězové indexy:

$$\text{Řetězový index}_n = \text{Ukazatel}_n / \text{Ukazatel}_{n-1} * 100,$$

kde n – vybrané období, $(n-1)$ – předchozí období.

V práci jsou použity statistické metody pro analýzu závislosti migračních toků a ukazatele HDP zemí.

3 Volný pohyb osob v časové dimenzi

Volný pohyb osob je jednou ze čtyř svobod jednotného trhu EU, další tři představují volný pohyb zboží, služeb a kapitálu. Od založení EU byly vnitřní hranice postupně odstraňovány a tyto svobody se rozšířily. Dnes práva občanů Unie a jejich rodinných příslušníků svobodně se pohybovat a pobývat na území členských států platí na základě směrnice 2004/38 / ES. Volný pohyb může v praxi znamenat různá práva pro různé kategorie lidí. (Klugman, 2018).

V následující podkapitolách je v časové dimenzi uvedena definice volného pohybu osob (VPO) a jeho úprava v legislativě EU. Zkoumáním geneze evropské legislativy je možné charakterizovat celou historii evropské integrace a práv (Willemmaas, 2005, s. 1009).

3.1 Volný pohyb osob v ESUO

Nadnárodní práva v Evropě vycházela z ustanovení o volném pohybu v ESUO (Evropském společenství uhlí a oceli). Na začátku je třeba objasnit, jaké faktory způsobily vznik ESUO, které změnilo průběh dějin kontinentu a položilo základ dnešní evropské integraci.

Po ukončení druhé světové války v roce 1945 byly zjevné výzvy k vytvoření jednotných projektů, které by zabránily vypuknutí další války a mezinárodních konfliktů. Německo, dříve mocenská země, bylo po porážce úplně obsazené spojeneckými silami, přičemž jeho západní část byla převzata Spojenými státy, Velkou Británií a Francií, zatímco východní část byla podřízena Sovětskému svazu. Spojené státy ve snaze znovu vybudovat zpusťosený kontinent a rozšířit svůj vliv na boj proti sovětské expanzi zahájily v roce 1948 tzv. Marshallův plán (oficiálně známý jako evropský program obnovy), který zaslal tolik potřebnou finanční pomoc ve formě půjčky a podpory exportu zboží do západní Evropy. Tradiční zlomovou linií, která historicky dělila evropské země, byla kontrola ekonomických zdrojů, zejména ve strategickém energetickém sektoru. Uhlí bylo dominantním zdrojem energie té doby, přičemž hlavní ložiska byla umístěna v úzkém pásu podél hranic Belgie, Nizozemska, Německa, Francie a malé části Švýcarska. Dalším rozhodujícím prvkem pro přestavbu rozpadlé evropské infrastruktury byla ocel, protože válka zničila většinu mostů a železničních tratí. S ohledem na naléhavou potřebu oživit evropské ekonomiky, myšlenka sdílení výroby uhlí a oceli podporovaná francouzským státním úředníkem Jean Monnetem

získala stále více podpory, což nakonec vedlo k zrození Evropského společenství uhlí a oceli (ESUO). (EFE News Services, 2017).

Parsons (2002, s. 47) uvádí názor, že vznik ESUO byl podmíněn silnou mezinárodní vzájemnou závislostí (interdependence) v pováleční Evropě. Vlády se proto snažily vybudovat silné instituce, aby dokázaly čelit politickým a ekonomickým výzvám. Určitá moc byla v roce 1952 delegována na „nadmárodní“ agendy v nové instituci – ESUO (Parsons, 2002, s. 47).

Francouzský ministr zahraničí Robert Schuman navrhl v deklaraci ze dne 9. května 1950 spojit schopnosti šesti zemí pod společný Vysoký úřad, který by byl nezávislý a nadnárodní, aby spravoval zdroje oceli a uhlí. 18. dubna 1951 byla v Paříži podepsána zakladatelská smlouva ESUO mezi Francií, Německem, Itálií a tzv. Beneluxem (Belgie, Nizozemsko a Lucembursko) (EFE News Services, 2017).

Smlouva o založení ESUO vstoupila v platnost v roce 1952 na dobu 50 let a vypršela v roce 2002. ESUO mělo za cíl zajistit volný pohyb uhlí a oceli a také uvolnit přístup k výrobním zdrojům. Cílem ESUO bylo podle článku 2 Smlouvy o založení ESUO z roku 1951 (totéž Pařížská smlouva) „*přispívat prostřednictvím společného trhu s uhlím a ocelí k hospodářské expanzi, zaměstnanosti a lepším životním podmínkám.*“ (EUR-Lex, 2017).

Článek 69 (odst. 1) Smlouvy o založení ESUO stanoví, že členské státy se zavazují „*zrušit veškerá na státní příslušnosti založená omezení zaměstnávání v uhelném a ocelářském průmyslu, uplatňovaná vůči pracovníkům, kteří jsou příslušníky některého z členských států a mají ověřenou kvalifikaci v uhelných a ocelářských povoláních, s výhradou omezení, která vyplývají ze základních požadavků zdravotnictví a veřejného pořádku.*“ (ESUO, 1951, s. 25).

Z toho je patrné, že se volný pohyb osob v ESUO týkal především pracovníků v oblasti uhelného a ocelářského průmyslu a nevztahoval na další oblasti práce a života lidí. Na volný pohyb osob se v ESUO nahlíželo jako na pohyb kvalitních výrobních faktorů, nutných k zefektivnění průmyslu a trhu.

Odst. 4. článku 69 Smlouvy ukládá členským státům také následující: „*Zakází veškerou diskriminaci v odměňování a pracovních podmínkách mezi domácími a přistěhovanými pracovníky, s výhradou zvláštních opatření platných pro pracovníky z přilehlých pohraničních oblastí; zejména se budou snažit o vzájemné úpravy, které by ještě*

byly nutné, aby předpisy týkající se sociálního zabezpečení neomezovaly pohyb pracovní síly.“ ((ESUO, 1951, s. 25).

Jak uvádí Sokolská (2019), zakladatelé ESUO se netajili tím, že toto společenství je prvním krokem na cestě k vytváření „evropské federace“. Společný trh uhlí a ocelí byl v tomto případě experimentem a získané s ním zkušenosti se následně vyústily v širší spolupráci a tvorbu nových sdružení.

3.2 Volný pohyb osob podle Římských smluv

Římská smlouva (totéž Smlouva o založení Evropského hospodářského společenství – EHS) byla podepsána 25. března 1957 a vstoupila v platnost 1. ledna 1958. Smlouva založila EHS – spojení šesti zemí, bývalých členů ESUO: Belgie, Francie, Itálie, Německo, Lucembursko a Nizozemsko. (EUR-Lex, 2017). EHS, širší instituce, než ESUO, bylo přímým základem dnešní EU (Parsons, 2002, s. 47). Den podepsání smlouvy se dnes považuje za skutečné narozeniny EU. Za účelem plnění výkonných povinností zřídila smlouva novou instituci, která byla odpovědná za řízení každodenních otázek – Evropskou komisi („Vysoký komisariát“), která existuje dodnes. (EFE News Services, 2017). Římská smlouva byla několikrát změněna a dnes je označována jako Smlouva o fungování EU (SFEU). (EUR-Lex, 2017).

Založením EHS byl vytvořen společný trh, který se opíral o volný pohyb osob, zboží, služeb a kapitálu. *„Posláním Společenství je vytvořením společného trhu a postupným odstraňováním rozdílů mezi hospodářskými politikami členských států podporovat harmonický rozvoj hospodářských činností ve Společenství, nepřetržitý a vyvážený růst, vyšší stabilitu, rychlejší zvyšování životní úrovně a užší kontakty mezi členskými státy.*“ (EHS, 1957, část 1, čl. 2)

Pro vytváření společného trhu bylo definováno přechodné období 12 let, rozdělené do tří čtyřletých etap. (EHS, 1957, část 1, čl. 8, odst. 1). *„Nejpozději na konci přechodného období bude zajištěn volný pohyb pracovníků ve Společenství.*“ (EHS, 1957, část 2, čl. 48, odst. 1).

Smlouva o založení EHS definovala následující práva (EHS, 1957, část 2, čl. 48, odst. 3):

- *„ucházet se o skutečně nabízená pracovní místa;*

- *pohybovat se za tím účelem volně na území členských států;*
- *pobývat vněkterém z členských států za účelem výkonu zaměstnání v souladu s právními a správními předpisy, jež upravují zaměstnávání vlastních státních příslušníků;*
- *zůstat na území členského státu po skončení zaměstnání za podmínek, které budou předmětem prováděcích nařízeních vydaných Komisí.“*

Tyto podmínky se nevztahují na oblast zaměstnání ve veřejné správě (EHS, 1957, část 2, čl. 48, odst. 4). Práva mohou být omezeny, pokud je to odůvodněno veřejným pořádkem, veřejnou bezpečností a ochranou zdraví (EHS, 1957, část 2, čl. 48, odst. 3).

Ustanovení Římské smlouvy zahrnovalo mezi jiné „rozvoj užších vztahů mezi členskými státy.“ (Sokolská, 2019). Společný trh měl za úkol zajistit mobilitu výrobních faktorů, mezi nimi patří lidské zdroje. Na rozdíl od ustanovení Smlouvy o založení ESUO nebyl zde volný pohyb a společný trh specifikován výhradně na nějaké jedné odvětví průmyslu – týkalo se to celé ekonomiky a pracovníků všech kvalifikací.

Je třeba zdůraznit, že volný pohyb osob, ukotvený v Římské smlouvě, má omezenou povahu. Podle článku 48 se zaměstnanci mohli volně pohybovat z jednoho členského státu do jiného „za účelem přijetí zaměstnání, nabízeného v současné době“. Omezená povaha tohoto právního předpisu byla často zdůrazňována během Brexitových procesů. Například Poslanecká sněmovna Velké Británie (McKinstry, 2016) zdůraznila, že práva na volný pohyb stanovená v Římské smlouvě byla omezena na osoby, které vykonávaly hospodářskou činnost. Přívrženci Brexitu uvádí: „skromná ustanovení Římské smlouvy byla moderními Evropany změněna na neomezenou licenci pro zneužívání a nespravedlnost, kde britští daňoví poplatníci musí dotovat nekonečný příliv Evropanů, z nichž mnozí nepřispívají britské společnosti.“ (McKinstry, 2016). Souvisí s tím názory, že volný pohyb občanů je vždy nelogicky spojovat s volným pohybem kapitálu, zboží a služeb, protože lidé jsou ve zcela jiné kategorii. Lidé mají děti, nemoci, potřebu vzdělávání, vyžadují sociální zabezpečení, mohou se zúčastnit zločinu atd. – to vše vyžaduje větší svobody a práva než pouhý pohyb zboží či kapitálu. Podle britského premiéra Borisa Johnsona nebyl princip volného pohybu lidí po celé Evropě cílem zakladatelů EHS v 50. letech. V rozhovoru s českými deníky odmítl jako „totální mýtus“ myšlenku, že volný pohyb je jedním ze základních principů EU, ukotvených ještě v Římské smlouvě (McKinstry, 2016).

Smlouva o založení EHS byla podepsána společně s druhou smlouvou, kterou bylo založeno Evropské společenství pro atomovou energii (Euratom). Jedním z cílů smlouvy bylo vytvořit společný jaderný trh, včetně volného pohybu kapitálu a pracovníků (SÚJB, 2020). Volný pohyb osob se podle smlouvy o Euratomu, podobně jako Smlouva o ESUO se týkal pouze jedné oblasti.

Smlouva o Euratomu původně stanovila velmi ambiciózní cíle, jako je například „rychlé vybudování a růstu jaderného průmyslu“. Vzhledem k citlivé povaze jaderného průmyslu a jeho spojení s obranou a nezávislostí států měla Smlouva o Euratomu své ambice postupně omezit. (Sokolská, 2019). V současné době platí Konsolidované znění Smlouvy o založení Evropského společenství pro atomovou energii, které se začalo být používáno od 1. května 2019. K otázkám volného pohybu osob se tato Smlouva vztahuje jen omezeně – týká se pracovníků jaderné energetiky a členů Evropského parlamentu. V článku 2 je zmíněno svobodné zaměstnávání odborníků v oblasti jaderné energie uvnitř Společenství, v článku 7 se zakazují žádná omezení správní či jiné povahy, vztahující k volnému pohybu členů Evropského parlamentu při jejich cestách k místům zasedání Evropského parlamentu a návratu domu. (EUR-Lex, 2019).

3.3 Volný pohyb osob podle Jednotného evropského aktu

Jednotný evropský akt (JEA) vstoupil v platnost 1. července 1987. Cílem JEA bylo „revidovat Římské smlouvy... vyvolat novou dynamiku evropské integrace a vytvořit vnitřní trh... do 1. ledna 1993.“ (EUR-Lex, 2018). To znamená, že smyslem JEA bylo odstranění stále existujících překážek vytvoření vnitřního obchodu, tedy volného pohybu zboží, osob, služeb a kapitálu. JEA byl první podstatnou změnou Římských smluv. (Sokolska, 2019).

Význam JEA byl ve změnách přijetí rozhodování Radou: „Jednomyslný souhlas již neměl být podmínkou pro přijetí právních předpisů vedoucích k vytvoření vnitřního trhu s výjimkou opatření, která se týkají daňových otázek, volného pohybu osob a práv a zájmů zaměstnanců.“ (EUR-Lex, 2018).

Janáčková a Janáček (2018, s. 20) vymezují tři hlavní cíle JEA:

- dokončení jednotného vnitřního trhu,
- volný pohyb osob,
- daňová harmonizace.

Vnitřní trh podle článku 13 JEA (Moje Evropa, 2020, s. 6) zahrne oblast bez vnitřních hranic, která umožní volný pohyb zboží, služeb, osob a kapitálu. Konference představitelů vlád členských států v době podepisování JEA přijala řádu deklarácí (tvoří přílohu Závěrečného aktu JEA). Mezi těmito deklamacemi je pro účely VPO významná Politická deklarace vlád členských států o volném pohybu osob: „*V zájmu podpory volného pohybu osob budou členské státy spolupracovat, bez újmy pravomocem Společenství, zejména pokud jde o vstup, pohyb a usídlování státních příslušníků třetích zemí. Také budou spolupracovat v bohu s terorismem, zločinností, obchodováním s drogami a s nezákonným obchodem s uměleckými díly a starožitnostmi.*“ (Moje Evropa, 2020, s. 16).

Z hlediska VPO přes hranice je JEA významný tím, že zavedl některá konkrétní opatření, jako jsou například odstranění kontroly osob a zboží na vnitřních hranicích Evropského společenství, z hlediska VPO za prací – je to vzájemná větší otevřenost pracovního trhu apod. (Veber, 2004, s. 330). Opatření bohužel znamenalo přechod od společného trhu k jednotnému trhu, který je řízen ještě větším a dále rostoucím počtem zákonů a regulací. (Janáčková, Janáček, 2018, s. 20). Volný pohyb osob přes hranice byl skutečně zaveden v roce 1985 Schengenskou smlouvou.

3.4 Volný pohyb osob přes hranice dle Schengenské smlouvy

Schengenskou smlouvu založily Německo, Francie a Benelux 14. června 1985. Základním mechanismem vytvoření schengenského prostoru bylo zajištění volného pohybu osob. Úmluvu k provedení Schengenské dohody byla poté podepsána 19. června 1990 a vstoupila v platnost jen 26. března 1995. Protokol Amsterodamské smlouvy z roku 1999 (viz podkapitola 3.1.6) začlenil „schengenské acquis“ do Smluv.

V současné době je schengenský prostor tvořen 26 řádnými členy: 22 členských zemí EU, Norsko, Island, Švýcarsko, Lichtenštejnsko (jako přidružená země). Irsko a Spojené království nejsou smluvními stranami Úmluvy k provedení Schengenské dohody, ale mohou se připojit k vybraným částem dokumentu. Dánsko patří k schengenskému prostoru, ale má výjimku v oblasti uplatňování nových opatření v oblasti spravedlnosti a vnitřních věcí, včetně opatření tykajících se oblastí schengenského prostoru. Bulharsko, Kypr a Rumunsko se mají připojit k schengenskému prostoru. Chorvatsko zahájilo proces zapojení do schengenského prostoru v roce 2015. (Marzocchi, 2020).

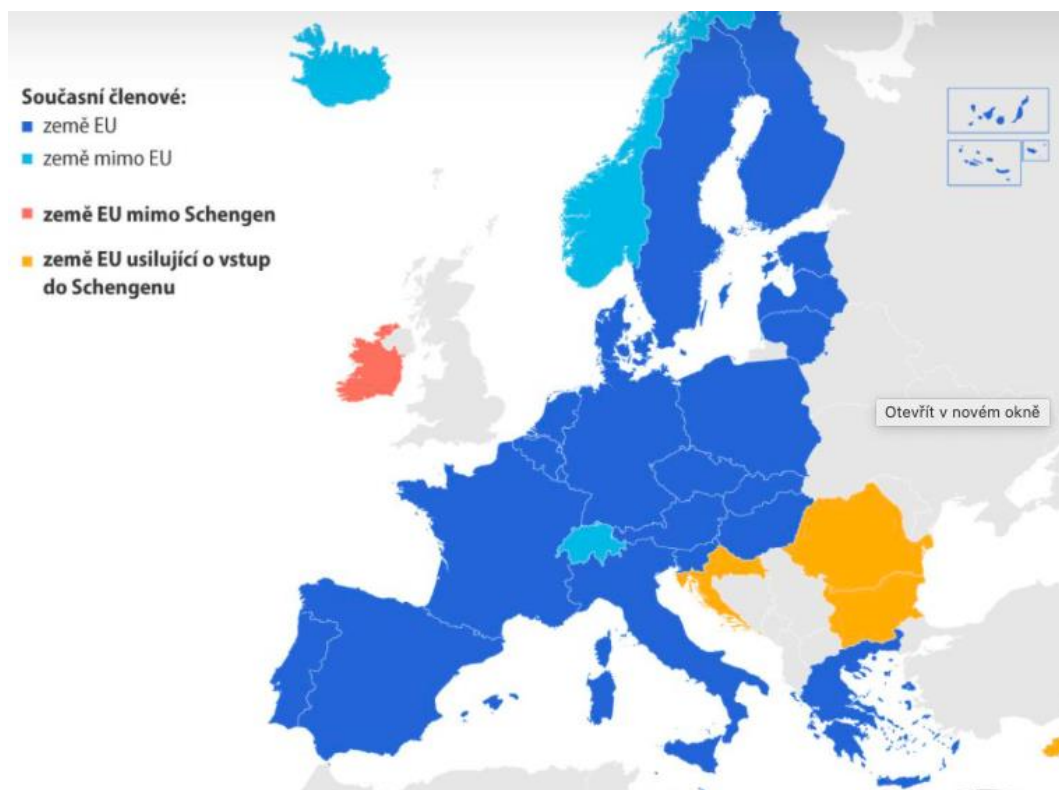
Česká republika plně zapojila do spolupráce v oblasti schengenského prostoru 21. prosince 2007, a v noci z 20. na 21. prosince 2007 byly zrušeny kontroly na vnitřních hranicích. Hranice v rámci letů uvnitř rozšířeného schengenského prostoru byly odstraněny 30. března 2008. (Machotková, 2020).

15. března 2006 bylo přijato Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 562/2006, jímž se zavádí Schengenský hraniční kodex. Je to kodex o pravidlech upravujících přeshraniční pohyb osob, vztahuje na všech, kdo překračuje vnější hranice všem členských zemí EU, s výjimkou Spojeného království a Irska a vnitřní hranice schengenského prostoru. Při překračování vnějších hranic občané EU a další osoby, požívající práva na volný pohyb osob podle evropského práva, podléhají minimální kontrole. Občané zemí mimo EU podléhají důkladní kontrole, včetně ověření podmínek vstupu, příp. ověření ve vízovém informačním systému. Hraniční kontrola osob bez ohledu na jejich státní příslušnost se na vnitřních hranicích neprovádí. Možnost vykonání určitých pravomocí policejními orgány se ovšem v této oblasti nevylučuje. (EUR-Lex, 2014).

7. prosince 2016 bylo schváleno znění dohodnuté Evropským parlamentem o změně Schengenského hraničního kodexu s cílem posílit kontroly nad příslušnými databázemi na vnějších hranicích. Pozměňovací návrh ukládá členským státům povinnost provádět systematické kontroly všech osob, včetně osob požívajících práva na volný pohyb podle práva EU (např. občané EU a jejich rodinní příslušníci, kteří nejsou občany EU), když překračují vnější hranici. Cílem kontrol je zejména bojovat proti zneužití ztracených dat z databází a odcizeným dokumentům, jakož i za účelem ověření, že tyto osoby nepředstavují ohrožení veřejného pořádku a vnitřní bezpečnosti. Tato povinnost se vztahuje na všechny vnější hranice (vzdušné, námořní a pozemní hranice), jak při vstupu, tak při výstupu. (NAICS, 2016).

Aktuální mapa Schengenské zóny je uvedena na obrázku 1. Modrou barvou jsou označeny 26 zemí, které tvoří schengenský prostor, tmavší barvou jsou označeny členové EU, světlejší – nečlenové EU (Island, Norsko, Švýcarsko a Lichtenštejnsko). Irsko je označeno červenou barvou, protože má výjimku a vlastní režim volného pohybu se Spojeným královstvím. Bulharsko, Chorvatsko, Kypr a Rumunsko se k přistoupení do Schengenu pouze zavázaly, zatím uplatňují jen některá schengenská pravidla. (Evropský Parlament, 2020).

Obrázek 1 Mapa Schengenského prostoru

Zdroj: Evropský Parlament, 2020

3.5 Volný pohyb osob podle Maastrichtské smlouvy a její konsolidovaných znění (Amsterodamská smlouva, smlouva z Nice)

Smlouva o EU (tzv. Maastrichtská smlouva) v roce 1992, účinná od 1. listopadu 1993, je ambiciózní smlouva, která vytváří Evropskou unii a slouží jako „*nový krok v procesu vytváření „stále užšího svazku mezi národy Evropy, v němž jsou rozhodnutí přijímána co nejbližší občanům.*“ (EU, 1992, hl. I, čl. A).

Smlouvou o EU se mění ustanovení Smlouvy o založení EHS. „*Posláním Společenství je vytvořením společného trhu a hospodářské a měnové unie a prováděním společných politik nebo činností uvedených v člancích 3 a 3a podporovat harmonický a vyvážený rozvoj hospodářských činností ve Společenství, trvalý a neinflační růst respektující životní prostředí, vysoký stupeň konvergence hospodářské výkonnosti, vysokou úroveň zaměstnanosti a sociální ochrany, zvyšování životní úrovně a kvality života, hospodářskou a sociální soudržnost a solidaritu mezi členskými státy.*“ (EU, 1992, hl. II, čl. G, odst. B). Článek 3, zahrnující činnosti, zaměřené na naplnění poslání Společenství, obsahuje

podmínku vnitřního trhu, který se „vyznačuje odstraněním překážek volného pohybu zboží, osob, služeb a kapitálu mezi členskými státy“ (EU, 1992, hl. II, čl. G, odst. B 3c), a „opatření týkající se vstupu osob na vnitřní trh a jejich pohybu na vnitřním trhu podle článku 100c“ (EU, 1992, hl. II, čl. G, odst. B 3d).

Důležitým prvkem Maastrichtské smlouvy je zavedení pojmu občanství EU a s tím souvisejících práv. Jedno ze základních práv je formulováno následovně: „Každý občan Unie má právo svobodně se pohybovat a pobývat na území členských států s výhradou omezení a podmínek stanovených v této smlouvě a v opatřeních přijatých k jejímu provedení.“ (EU, 1992, hl. II, čl. G, odst. C).

Langer (2008) uvádí, že pouze Smlouva o EU v roce 1993 skutečně rozšířila obsah pojmu volného pohybu osob. Smlouva o EU zavedla pojem evropského občanství, a volný pohyb osob se začal být vázán na prvek občanský. Dříve se jednalo pouze o ekonomický smysl volného pohybu osob: obsahoval volný pohyb pracovníků a svobodu usazování. Obsahem volného pohybu osob se po zavedení Smlouvy o EU stál také zákaz diskriminace občanů EU podle příslušnosti k jakémukoliv členskému státu při realizaci svobody volného pohybu na území členských států. Volný pohyb osob je právem osobním, to znamená, že je vždy adresováno konkrétnímu člověku, tedy automaticky občanům EU. (Langer, 2008).

Maastrichtská smlouva vytvořila tzv. „třetí pilíř“ EU – založila spolupráci v oblasti justice a vnitra. Maastrichtská smlouva definovala třetí pilíř jako „rozvoj úzké spolupráce v oblasti justice a vnitra“. Amsterdamská smlouva s účinností od 1. května 1999 již tento pilíř rozvíjí víc: nařizuje Unii rozvíjet se jako „prostoru svobody, bezpečnosti a práva, ve kterém je zajištěn volný pohyb osob ve spojení s vhodnými opatřeními, týkajícími se kontroly na vnějších hranicích, práva azylu, přistěhovalectví a předcházení a popírání zločinnosti.“ (Langer, 2008). Lze tvrdit, že Amsterdamská smlouva rozšířila pravomoc Unie a pozměnila priority a směry jejího rozvoje: „do popředí se dostal vyvážený a udržitelný rozvoj a vysoká úroveň zaměstnanosti.“ (Sokolska, 2019).

K následujícímu konsolidovanému znění Smlouvy o EU došlo v roce 2002 podepsáním nové smlouvy v Nice. Pomocí této smlouvy bylo rozhodnuto o dalším usnadnění volného pohybu osob a současně o zajištění bezpečnosti a ochrany svých národů vytvořením prostoru svobody, bezpečnosti a práva. V článku 2 smlouvy si Unie stanovila tyto cíle (EU, 2001, hl. I, čl. 2):

- „podporovat hospodářský a sociální pokrok a vysokou úroveň zaměstnanosti a dosáhnout vyváženého a udržitelného rozvoje, zejména vytvořením prostoru bez vnitřních hranic, posílením hospodářské a sociální soudržnosti a vytvořením hospodářské a měnové unie, jež v souladu s ustanoveními této smlouvy v konečném důsledku zahrne i jednotnou měnu,
- potvrzovat svou identitu na mezinárodní scéně, zejména prováděním společné zahraniční a bezpečnostní politiky včetně postupného vymezení společné obranné politiky, která by mohla vést v souladu s článkem 17 ke společné obraně;
- upevňovat ochranu práv a zájmů státních příslušníků svých členských států zavedením občanství Unie,
- zachovávat a rozvíjet Unii jako prostor svobody, bezpečnosti a práva, ve kterém je zaručen volný pohyb osob ve spojení s vhodnými opatřeními, týkajícími se kontroly na vnějších hranicích, práva azylu, přistěhovalectví a předcházení a potírání zločinnosti,
- v plném rozsahu zachovat *acquis communautaire* (schengenskou dohodu a prováděcí úmluvy) a rozvíjet je, přičemž se posoudí, do jaké míry je potřebné přehodnotit politiky a formy spolupráce zavedené touto smlouvou s cílem zajistit účinnost mechanismů a orgánů Společenství.“

V roce 2000 byla ke Smlouvě z Nice připojena Listina základních práv EU, nicméně pouze jako nezávazná politická deklarace. Článek 45 Listiny definuje svobodu pohybu a pobytu: „(1) Každý občan nebo občanka Unie má právo svobodně se pohybovat a pobývat na území členských států. (2) Svoboda pohybu a pobytu může být, v souladu s ustavující smlouvou o Evropském společenství, udělena státním příslušníkům třetích zemí pobývajícím zákonně na území některého členského státu.“ (EUR-Lex, 2012).

3.6 Volný pohyb osob podle Lisabonské smlouvy

19. října 2007 se hlavy států a vlád 27 členských států shodili na formulaci textu Lisabonské smlouvy (plný název textu – Návrh Smlouvy pozměňující Smlouvu o Evropské unii a Smlouvu o založení Evropského společenství) (Pítrová, 2008, s. 5). Vstup v platnost této smlouvy měl nastat po úspěšném ratifikačním procesu. Plánované datum začátku platnosti smlouvy bylo 1. ledna 2009. K tomuto dni nebyl ukončen ratifikační proces.

Překážkou bylo zejména Irsko, které odmítlo smlouvu v referendu. Dále šlo o dlouhavé ratifikační procesy v České republice (zatížené pozdržením řízení před Ústavním soudem), v Německu (kvůli ústavního přezkumu smlouvy před Spolkovým ústavním soudem) a Polsku (prezident vyčkával s podpisem smlouvy na výsledky referenda v Irsku). Jen až 13. listopadu 2009 byla konečně podepsána poslední ratifikační listina a tento den se stal dnem vstupu Lisabonské smlouvy v platnost. (Vláda ČR, 2010, s. 4).

Lisabonská smlouva vychází z principu novelizace stávajících smluv. Přes to, že její obsah je oficiálně tvořen jen 7 články, ve skutečnosti obsahuje více než 350 novelizací primárního práva, včetně 13 protokolů a 65 deklarácí. Lisabonská smlouva mění zejména následující tři ustanovení (Pítrová, 2008, s. 6):

- Smlouvu o EU,
- Smlouvu o založení Evropského společenství (nový název – Smlouva o fungování EU neboli SFEU),
- Smlouvu o založení Evropského společenství pro atomovou energii (Smlouvu o Euratomu).

Z hlediska přijímání legislativy EU je významné to, že Lisabonská smlouva ruší tzv. maastrichtský chrám: formální rozdělení supranacionálních (nadmárodních) a intergovernmentálních (mezivládních) institucí. Na místo toho smlouva přináší rozdělení kompetencí mezi EU (na jedné straně) a členskými zeměmi EU (na druhé straně). (Krutílek, Frízlová, 2020).

Prostřednictvím Lisabonské smlouvy došlo k zapojení Listiny základních práv EU do primárního práva EU. Dříve měla Listina charakter pouze právně nezávazné politické deklarace, po vstupu Lisabonské smlouvy v platnost získala Listina a její ustanovení stejnou právní sílu jako zakládací dokumenty. (Vláda ČR, 2010, s. 13). Je to významné z hlediska zvýšení významu svobody pohybu a pobytu – je to již jedním z primárních práv občanů EU a osob, požívajících práva občanů EU.

Lisabonská smlouva vymezuje hlavní „schengenské“ cíle: absence kontrol na vnitřních hranicích, kontrola a dohled na vnějších hranicích, postupné zavedení integrovaného systému pro ochranu vnějších hranic. Lisabonská smlouva také výslovně hovoří o vytváření společného azylového systému, podle něhož platí jednotný azylový

status, společný postup pro udělování nebo odnímání tohoto statusu, jednotný status doplňkové ochrany atd. Lisabonská smlouva definovala cíle migrační politiky EU: „účinné řízení migračních toků, spravedlivé zacházení pro státní příslušníky třetích zemí oprávněně pobývající v členských státech, prevence a boj s nelegální migrací a bojem proti obchodování s lidmi.“ (MV ČR, 2011).

Hlava IV Volný pohyb osob, služeb a kapitálu obsahuje kapitolu 1 „Pracovníci“ Článek 45 (bývalý článek 39 Smlouvy o ES) stanoví: „Je zajištěn volný pohyb pracovníků v Unii.“ Volný pohyb pracovníků zahrnuje „odstranění jakékoli diskriminace mezi pracovníky členských států na základě státní příslušnosti, pokud jde o zaměstnávání, odměnu za práci a jiné pracovní podmínky“ (EUR-Lex, 2016, čl. 45, odst. 2) a obsahuje následující práva (EUR-Lex, 2016, čl. 45, odst. 3):

- „ucházet se o skutečně nabízená pracovní místa,
- pohybovat se za tím účelem volně na území členských států,
- pobývat v některém z členských států za účelem výkonu zaměstnání v souladu s právními a správními předpisy, jež upravují zaměstnávání vlastních státních příslušníků,
- zůstat na území členského státu po skončení zaměstnání za podmínek, které budou předmětem nařízení vydaných Komisí.“

Táto práva mohou být omezeny faktory, „odůvodněnými veřejným pořádkem, veřejnou bezpečností a ochranou zdraví“, a „nevztahují pro zaměstnání ve veřejné správě.“ (EUR-Lex, 2016, čl. 45)

Lisabonská smlouva sjednotila právní základ pro vytvoření opatření pro volný pohyb jak zaměstnanců, tak osob samostatně výdělečně činných. Týká se to zejména otázek posouzení nároku na dávky sociálního zabezpečení a jejich výplatu. (Vláda ČR, 2010, s. 29-30).

Důležitá změna, která byla způsobena zavedením Lisabonské smlouvy, se týká likvidace pilířové struktury EU. Oblast vnitřních věcí – vízová, azylová, přistěhovalecká a jiné politiky v oblasti volného pohybu osob, se dříve tykala třetího pilíře. Další část vnitřních věcí – policejní a justiční spolupráce v trestních věcích, vztahovala ke třetímu pilíři. Celá problematika je podle Lisabonské smlouvy zařazena mezi „komunitární“ politiky EU, přes

to, že výlučná odpovědnost každého státu pro udržování veřejného pořádku a zajištění vnitřní bezpečnosti je nedotčena. (MV ČR, 2011).

3.7 Definice pojmu migrace a statistiky pracovní migrace v EU

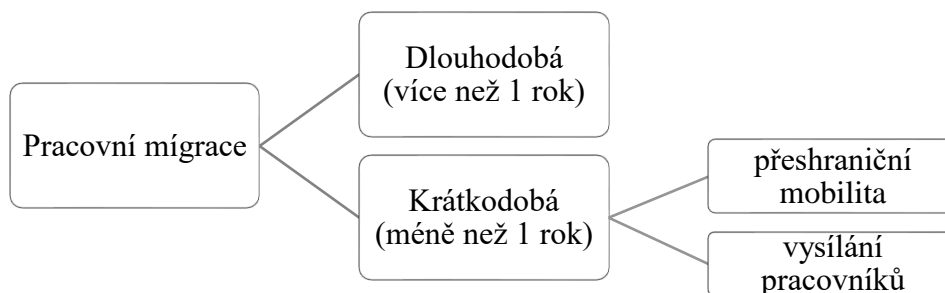
Veškerý pohyb osob je zpravidla nazýván mobilitou obyvatel (migrace). „*Migrace je jen jedna z forem prostorové mobility obyvatelstva. Tou rozumíme pohyb obyvatelstva v geografickém prostoru z důvodu uspokojování potřeb v širším významu tohoto pojmu. Prostorová mobilita není pouhým fyzickým přemístěním, ale je to též proces výběru místa, spojený s emocionální vazbou k objektům či prostorovým celkům.*“ (Drbohlav cit. Šimečková, 2007, s. 4).

V rámci migrace je třeba rozlišovat migraci vnitřní a vnější. Vnitřní migrace zahrnuje pohyby osob uvnitř vybraného územního celku (např. migrace uvnitř EU, migrace v rámci jednoho státu). Vnější (mezinárodní) migrace zahrnuje pohyby osob, překračující hranice územního celku a spojené s pobytem na území jiného státu. Vnitřní migrace nemá vliv na počet obyvatelstva vybraného územního celku, zatímco migrace vnější vyvolává změny počet obyvatel země.

Podle směru migračních toků lze vymezit imigraci a emigraci. Každý migrant je zároveň emigrantem a imigrantem. Rozdíl v definici je dán úhlem pohledu – osoba, která opouští svoji domovskou zemi, se stává z hlediska této země emigrantem. Pro hostitelskou zemi je přistěhovalec imigrantem.

Součástí celkových migračních toků v EU je migrace pracovní síly (pracovní mobilita). Ve statistikách Eurostatu jsou rozlišovány tři formy pracovní mobility: dlouhodobá mobilita, přeshraniční mobilita a vysílání pracovníků. Klasifikaci pracovní mobility schematicky ilustruje obrázek 2.

Obrázek 2 Pracovní mobilita v EU

Zdroj: vlastní zpracování na základě European Commission, 2021

Dlouhodobá mobilita pracovní síly znamená, že někdo přesune své bydliště do země, jejíž není občanem, a to na dobu nejméně jednoho roku za účelem zaměstnání nebo hledání zaměstnání (European Commission, 2020, s. 17). Dlouhodobou migraci, tj. počty osob, kteří „pobývají v zemi alespoň jeden rok nebo mají v úmyslu tak učinit“ zachycuje výběrové šetření pracovních sil EU (VŠPS). Ve většině členských států EU jsou osoby povinny zaregistrovat si bydliště po třech měsících jejich pobytu a vnitrostátní statistiky zachycují tyto „krátkodobé“ stěhovatele. Údaje ze statistik VŠPS EU a národních statistik EU o pracovní migraci se proto mohou lišit. Koncepti dlouhodobé mobility je třeba také odlišit od právního pojmu „trvalé bydliště“, což znamená právo na trvalý pobyt v jiné zemi po pobytu v této zemi po dobu nejméně pěti let (European Commission, 2020, s. 17).

Krátkodobá mobilita, tj. mobilita osob stěhujících se do jiné země na dobu kratší než jeden rok, je velmi obtížné posoudit, protože neexistuje žádný oficiální zdroj těchto údajů na evropské úrovni. Odhady rozsahu a vývoje krátkodobé mobility byly provedeny ve výroční zprávě o mobilitě pracovních sil v rámci EU za rok 2019 (European Commission, 2021), která potvrdila, že krátkodobou mobilitu často provádějí přeshraniční pracovníci nebo vyslaní pracovníci (tj. osoby pracující v jiné země bez přesunu hlavního bydliště).

Přeshraniční mobilita zahrnuje pohyby osob, kteří mají bydliště v jedné zemi, ale jsou zaměstnaní nebo jsou samostatně výdělečně činní v jiné zemi, a kteří se za tímto účelem pravidelně pohybují přes hranice.

Vysílání pracovníků znamená pohyby osob, kteří jsou zaměstnaní v jedné zemi, ale jsou vysláni svým zaměstnavatelem do jiného státu za účelem výkonu práce jeho jménem firmy na omezenou dobu. Jsou to také samostatně výdělečně činné osoby, kteří obvykle vykonávají činnost jako samostatně výdělečně činné osoby v členském státě, ale zároveň vykonávají obdobnou činnost v jiném členském státě.

Další formou pracovní mobility je takzvaná „návratová mobilita“, která zahrnuje pohyby dlouhodobých migrantů, kteří se vrací do své země původu. Kvůli nedostatku přesných údajů se návratová mobilita přibližuje údajům o státních příslušnících, kteří se stěhují do své země občanství, ve statistikách EU.

3.8 Výhody volného pohybu osob

Vnitřní trh EU, umožňující volný pohyb zboží, služeb, kapitálu a osob přináší řádu výhod, bez nichž by byly evropská integrace a základní smysl fungování EU nemyslitelné.

Podle Morariu (2015, s. 244) má volný pohyb pracovníků následující přínosy:

- zintenzivnění hospodářské soutěže na trhu práce,
- kvalitativní a kvantitativní růst pracovníků a vykonávané práce,
- zvýšení příjmů do rozpočtu státu, který přijímá pracovníky z jiných členských států EU (daně, odvody apod.),
- transfer úspor, kterých pracovníci dosáhli, do jejich původního státu za účelem provedení investic nebo zajištění dodatečné finanční podpory rodinným příslušníkům, kteří zůstali v zemi původu,
- přizpůsobení trhu práce podle nabídky a poptávky ve smyslu migrace osob s různými kvalifikacemi z oblastí, v nichž je jejich přebytek, do oblastí, ve kterých je zaznamenán deficit,
- vyrovnaní míry nezaměstnanosti na jednotném trhu práce v oblasti EU,
- optimální nabídka motivačních nástrojů pro zaměstnance (bez přebytku nebo deficitu) na trhu práce, na kterém je rovnováha mezi nabídkou a poptávkou,
- přenos know-how získané pracovníky, kteří se vracejí do své rodné země,
- přistěhovalci mají tendenci dostávat méně sociálních příspěvků než občané hostitelského státu,
- růst potenciálu národní ekonomiky a ekonomiky celé EU.

3.8.1 Svoboda pohybu a rozvoj cestování

Svoboda pohybu osob znamená, že všichni občané EU a občané, požívající práva občanů EU, mají možnost cestovat a pobývat v jiných členských zemích EU bez omezení, bez náročných přeshraničních a vízových kontrol. Díky této svobodě může občan každého členského státu EU (alespoň do nějaké míry) cítit se občanem EU. Práva a svobody občanství EU byly formálně nabyty vstupem Maastrichtské smlouvy v platnost. Důležitým přínosem této svobody je odstranění diskriminace mezi občany EU podle jejich příslušnosti k určitému

státu. (Zahradník, 2003, s. 228). Odstranění kontrol dokumentů a zavazadel na vnitřních letech EU s výjimkou namátkových případů kvůli ochrany bezpečnosti přispívá k rozvoji cestovního ruchu. (Zahradník, 2003, s. 46).

3.8.2 Podpora hospodářského růstu

Cechin-Chrisra a kol. (2013) uvádí, že volný pohyb občanů, jeden z pilířů vnitřního trhu EU, je ústředním prvkem úspěchu, který stimuluje hospodářský růst, umožňuje lidem cestovat, podílet se na spotřebě a pracovat v zahraničí a poskytnout společností bohatší zdroj talentů. Pravděpodobnost, že tito občané vykonávají hospodářskou činnost, je ve srovnání s občany hostitelského členského státu vyšší a jejich šance na závislost na sociálních dávkách jsou nižší. (Cechin-Crista a kol., 2017). Tento názor potvrzuje skutečnost, že procento občanů EU, kteří stěhují do jiných členských zemí a mají nárok na sociální dávky, ve srovnání s občany samotných členských států a občany třetích zemí je relativně nízké. Ve většině členských států jsou migranti-občané EU daňovými poplatníky v rámci systému sociální ochrany v hostitelské zemi. (Morariu, 2015, s. 242).

Podle průzkumu „Občanství EU – listopad 2012“, realizovaného Evropskou komisí (Morariu, 2015) je volný pohyb osob v rámci EU vnímán větší částí respondentů jako přínos pro ekonomiku každého státu – výsledky průzkumu jsou uvedeny v tabulce 1.

S tím, že volný pohyb osob představuje výhodou pro ekonomiku státu, souhlasilo 67 % všech respondentů, 30 % - uvedlo nesouhlas, 3 % - neví. Je patrné, že s tímto tvrzením více souhlasí mladší respondenti než starší, trochu více muži než ženy. Je patrné, že businessmani a zaměstnanci souhlasí vnímají volný pohyb osob pozitivněji než manuální pracovníci a nepracující osoby.

Stojí za zmínku skutečnost, že největší míru souhlasu s tím, že volný pohyb osob přináší výhody pro ekonomiku země, souhlasili respondenti z Rumunska (88 %), Finska (79 %) a Bulharska (79 %). Naopak nejnižší míru souhlasu vyslovili respondenti z Kypru (46 %), Velké Británie (45 %) a Lotyšska (38 %). (Morariu, 2015, s. 238).

Tabulka 1 Průzkum „Občanství EU – listopad 2012“ (přínosy volného pohybu osob pro ekonomiku státu)

Souhlasíte nebo nesouhlasíte s následujícím tvrzením: Volný pohyb osob v rámci EU přináší výhodu pro ekonomiku Vaše země			
	Souhlasí	Nesouhlasí	Neví
EU27 – celkem	67 %	30 %	1 %
Pohlaví			
Muži	70 %	28 %	2 %
Ženy	65 %	31 %	4 %
Věk			
15-24 let	74 %	24 %	2 %
25-39 let	68 %	30 %	2 %
40-54 let	66 %	31 %	3 %
55 a více let	63 %	32 %	5 %
Zaměstnání			
OSVČ	71 %	27 %	2 %
Zaměstnanci	70 %	28 %	2 %
Manuální pracovníci	61 %	35 %	4 %
Nepracující	65 %	31 %	4 %
Informovanost o právech jako občani EU			
Informovaní	76 %	21 %	3 %
Neinformovaní	62 %	34 %	4 %

Zdroj: Evropská komise cit. Morariu, 2015, s. 238

3.8.3 Uspokojení poptávky po pracovní síle

Volný pohyb osob může pomoci některým zemím vyrovnat se s nedostatkem pracovních sil – zejména s určitými vzácnými kvalifikacemi nebo na nežádoucích pracovních místech, které mnoho domácích pracovníků nechce dělat. Volný pohyb osob tak může snížit nárůst nezaměstnanosti. Pokud dojde k volnému pohybu pracovních sil, mohou pracovníci přijmout dočasná zaměstnání, když ekonomika prosperuje, a poté se vrátí domů. To je zvláště výhodné pro cyklické pracovní trhy, jako je stavebnictví. Například během irského boomu nemovitostí (2000–2007) se stavební dělníci stěhovali do Irska. Kolaps majetku a následná recese však způsobily, že se mnoho imigrantů z východní Evropy vrátilo do své rodné země. Počet pracovních povolení, vydaných lidem mimo Irsko snížil v době

2008-2009 o 66 % (MRCI, 2017). Bez tohoto odlivu pracovních sil by byl nárůst nezaměstnanosti mezi občany Irska výraznější.

3.8.4 Zamezení mzdové inflace

Volný pohyb osob může zabránit mzdové inflaci. Pokud ekonomika zažije nedostatek pracovních sil, bude vyvíjet silný tlak na růst mezd; vyšší mzdy mohou snadno vést k inflačním tlakům. Volný pohyb pracovních sil znamená, že rostoucí mzdy přitáhnou do země více práce, a tím se zamezí nadměrné mzdové inflaci. (Pettinger, 2017).

3.8.5 Řešení demografických problémů

Dalším přínosem, který uvádí Pettinger (2107) je schopnost řešit demografické výzvy. Mnoho zemí západní Evropy má (mají) rychle stárnoucí populaci. To zatěžuje veřejné finance, protože lidé nad 65 let jsou čistými příjemci státních výdajů (důchody, zdravotní péče, snížené příspěvky na daň z příjmu). Volný pohyb pracovních sil způsobuje to, že mladí přistěhovalci (lidé v pracovním věku) přicházejí do oblastí s klesajícím počtem pracujících a přispívají do veřejných financí.

3.8.6 Přínosy pro zaměstnavatele a zaměstnance

Svoboda pohybu je přínosná pro pracovníky, kteří se stěhují za prací do jiné země, a pro zaměstnavatele v hostitelské zemi. Podmínky volného pohybu pracovníků, které stanoví evropská legislativa, zamezují diskriminaci pracovníků, zaručují stejné zacházení jako občané hostitelského státu, pokud jde o přístup na trh práce, pracovní podmínky a všechny ostatní výhody. Příležitosti volného pohybu osob mohou pomoci mládeži najít zaměstnání v jiných státech, získat odborné zkušenosti, zlepšit jazykové znalosti, navázat sociální kontakty.

3.9 Ohrožení vyplývající z volného pohybu osob

Zajištění volného pohybu osob s sebou přináší řadu problémů v sociální, bezpečnostní, občanskoprávní a pracovněprávní oblasti. Pro odstranění překážek volného pohybu osob je nutné řešit řadu otázek v oblasti překračování hranic, přístupu k zaměstnání, uznání kvalifikace, různých práv a svobod, nároků na sociální dávky atd. (Zahradnik, 2003, s. 228).

3.9.1 Ohrožení pro stát

Jedním z významných ohrožení, vyplývajících z volného pohybu osob je vysoké riziko prohloubení regionálních disparit. Mnoho lidí, žijících v relativně horších materiálních podmínkách, s nižší úrovní příjmů a sociálních dávek, se snaží vycestovat do oblastí, kde pravděpodobně najdou lepší sebeuplatnění. Prohloubení regionálních disparit, vyplývajících ze zavedení vnitřního trhu (volný pohyb zboží, služeb, kapitálu a osob) se týká zejména zaostávajících regionů, příp. příhraničních regionů, ze kterých by nové podmínky vnitřního trhu způsobují další odliv kapitálu a pracovních sil. Toto riziko zohledňovala Evropská komise a Rada EHS například v reformě strukturálních fondů pro pětileté období 1989-1993 a proto vymezila prioritní cíle pro podporu rozvoje regionů. (Boháčková, Hrabánková, 2009, s. 34). Právě kvůli obavám z prohloubení regionálních disparit je příčinou „pečlivého“ posouzení nových kandidátů do EU. Země-uchazeče o členství EU musí přesvědčit stávající členy unie o tom, že princip občanství EU, rovná práva a rovné zacházení nebudou diskreditovány. EU stanoví někdy přechodná období pro potenciální a nové členy. Například Španělsko a Portugalsko získaly možnost využít svobodu pohybu pracovníků až po sedmi letech členství v EU. (Zahradník, 2003, s. 229). V České republice legislativa zaměstnanosti, pracovních podmínek, sociálního zabezpečení byla v souvislosti se vstupem v EU zavedena postupně.

Někteří autoři, např. Pettinger (2017) nesouhlasí s tím, že volný pohyb osob zvyšuje regionální disparity – uvádí, že naopak pomáhá snižovat regionální nerovnosti. Volný pohyb pracovních sil umožnil pracovníkům z chudších regionů (např. některých zemí Východní Evropy) vydělávat více peněz, část tohoto příjmu ušetřit a posílat domů ke zvýšení životní úrovně svých rodin ve východní Evropě. Po vstupu do EU se země jako Portugalsko, Španělsko a Irsko přiblížily průměrnému HDP EU na obyvatele. (Pettinger, 2017).

Odstranění vnitřních hranic vyžaduje lepší správu a kontrolu vnějších hranic unie, jakož i stanovení jasných podmínek pro vstup a pobyt občanů ze třetích zemí. To znamená, že s právem volného pohybu osob v EU souvisí větší nároky na rozvoj a uplatnění společných azylových a imigračních politik. Na tuto skutečnost poukazuje například Morariu (2015, s. 236).

3.9.2 Demografické hrozby

Pracovní migrace, která je většinou tvořena mladými lidmi, pomáhá řešit problém stárnutí obyvatelstva vyspělých zemí. To znamená, že z demografického hlediska je migrace prospěná pro přijímající země. Migrace představuje hrozbu v dlouhodobém hledisku hrozbu pro země vysílající: odliv mládeže a snížení pracovní síly, stárnutí obyvatel, snížení podílu vzdělaných obyvatel ve struktuře populace (v situaci, kdy migrují vysoce kvalifikovaní lidé – tzv. „odliv mozků“). Emigrace mladých lidí ovlivňuje úroveň plodnosti v zemi, protože může snížit potenciál nově narozených. Je to zejména ohrožující v případě rostoucí migrace mladých žen. Roman a Voicu (2010) zmiňují tyto demografické efekty migrace a jako příklad uvádí Rumunsko, kde většinu pracovních migrantů tvoří mladí lidé (kolem 30 let).

Kvůli pracovní migraci trpí rodiny dočasnou ztrátou jednoho nebo více členů. Čím je doba odjezdu delší, tím jsou dopady na rodinu podstatnější. Odchod jednoho z členů určuje reorganizaci rolí v rodině. V takovém případě zbývající členové rodin převezmou role / funkce migrovaných za účelem zaměstnání, což může ovlivnit blahobyt rodiny nebo partnerského vztahu. To by mohlo vést k rozpadu rodiny (rozvodu) (Roman, Voicu, 2010).

Vysoká pracovní migrace má jako následek celkové snížení počtu obyvatel ve vysílající zemi. Roman a Voicu (2010) uvádí, že migrace je faktorem snížení celkového počtu obyvatel země v případě kumulativního působení tří faktorů:

- negativní čistá zahraniční migrace jsou vyšší než přirozený růst;
- zvýšení úmrtnosti a překročení úrovně porodnosti;
- zpětný ráz porodnosti pod úrovní úmrtnosti.

Pracovní migranti často zůstávají v nových zemích, vytvářejí nové rodiny a snaží se najít své místo v nové společnosti. Příbuzní, zejména děti a starší generace, často sami zůstávají ve své domovské zemi, ztrácejí kontakt a podporu. Když migranti berou své děti a / nebo staré rodiče do nové země, je to pro ně velký stres (nové sociální prostředí, jazyk, podmínky života a zvyky).

3.9.3 Ohrožení pro pracovní trh

Z hlediska pracovního trhu přináší volný pohyb osob následující ohrožení (Morariu, 2015, s. 244):

- přistěhovalci obsazují pracovní místa určená občanům hostitelské země,
- členové rodiny pracovníků migrujících do jiných států, a zejména děti, které zůstaly v rodné zemi, jsou vystaveny psychosociální traumatu,
- stát, ze kterého pracovníci migrují, zaznamená ztráty v rozpočtu,
- migrující občané již nepřispívají k růstu spotřeby ve státě původu,
- je zaznamenán proces stárnutí populace na úrovni státu, ze kterého migrují pracovníci (odjezd lidí v pracovním věku),
- státy, jejichž občané migrují, někdy čelí nedostatku odborníků nebo nekvalifikované pracovní síly,
- proces „odlivu mozků“ má jako hlavní důsledek ztrátu investic do vzdělávání prováděného státem, v němž emigrují elitní specialisté,
- konkurenceschopnost státu, ze kterého migrují vysoce kvalifikovaní odborníci, klesá,
- stát, ze kterého vyškolení a vysoce vyškolení lidé emigrovali nebo emigrovali, se pro investory stává méně přitažlivým a čelí určitým ekonomickým stagnacím nebo dokonce ekonomickým poruchám.

3.9.4 Sociální ohrožení pro občany, migrující za prací

Kromě ohrožení, které jsou důsledkem volného pohybu osob, je třeba zmínit několik možných obtíží, jimž čelí občané, zapojení do procesu volného pohybu na vnitřním trhu. Mezi nimi jsou diskriminace pracovníků, jazykové bariéry, potíže s hledáním vhodného zaměstnání, byrokracie, kulturní rozdíly, nepřijatelné vysoké náklady na bydlení, problémy při uznávání kvalifikací, nižší úroveň sociálního zabezpečení nebo neschopnost sociální podporu využít, nedostatek informací o svých právech, povinnostech a příležitostech.

Řáda výzkumů dokládá široké sociální dopady pracovní migrace. Constantin a kol. (2004) studují vedlejší účinky migrace, jak je obchodování s lidmi. Roman a Voicu (2010) popisují sociální dopad z hlediska vlivu na život rodin migrantů. Podle autorů je nejproblematictější otázkou dočasné opuštění nezletilých rodiči migrujících za prací, což to přinutilo úřady přijmout politiky pro monitorování situace.

Negativní stereotypy jsou významnými faktory, ovlivňujícími postoje k přistěhovalcům. Loizillon a kol. (2001, s. 36) uvádí, že rasová diskriminace je častou bariérou pro získání práce pro migranty ve Velké Británii. Oso (2013) poukazuje na existenci genderové diskriminace, s níž se setkávají ženy migrantky ve Španělsku a Portugalsku.

Vzhledem k rozsahu a rozmanitosti dopadů volného pohybu osob na různé socio-ekonomické sféry, je třeba tento fenomén studovat v širším kontextu. Pro prevenci, kontrolu a odstranění těchto dopadů je nutné najít řešení, která pomohou občanům v procesu migrace a povzbudí je k tomu, aby poskytovali maximální podporu a přispívali k rozvoji otevřené společnosti.

Obzvláště negativní důsledky volného pohybu osob se projeví v období tzv. evropské migrační krize, která měla dopady na socio-demografickou, ekonomickou a politické oblasti evropského života. Dotkla se také situace na pracovním trhu a problematiky sociální ochrany.

3.10 Evropská migrační krize

Evropská migrační (uprchlická) krize se začala v roce 2014 a byla způsobena velkým růstem imigrantů z třetích zemí – jak uprchlíků, tak i ekonomických migrantů, stěhujících do EU. Na vrcholu krize v roce 2015 představovali téměř polovinu migrantů, přicházejících ze Středozemního moře do EU syrští migranti (46,7 %). Pětinu tvořili afghánští migranti (20,9 %) a téměř desetinu – iráčtí migranti (9,4 %) (UNHCR, 2015). Většina migrantů přistěhovala do Řecka – byla to první cílová země migrace. Značné počty migrantů přistěhovali do Itálie a Španělska. Tyto země byly zvoleny jako první cílové země pro migraci pravděpodobně kvůli jejím výhodnému umístění a relativně jednoduché dopravě.

Z migrantů, kteří přijeli do Evropy po moři v roce 2015, bylo 58 % mužů starších 18 let, 17 % žen starších 18 let a zbývajících 25 % osob bylo mladších 18 let (Business Standard, 2015).

Mnoho uprchlíků, kteří dorazili do Itálie a Řecka, pocházelo ze zemí, kde probíhal ozbrojený konflikt (syrská občanská válka, válka v Afghánistánu, iráčtí konflikt) nebo které byly jinak považovány za země, které „produkuje uprchlíky“ a pro něž je nutná mezinárodní ochrana. Kolaps hraničních kontrol během libyjské občanské války (2014 – současnost)

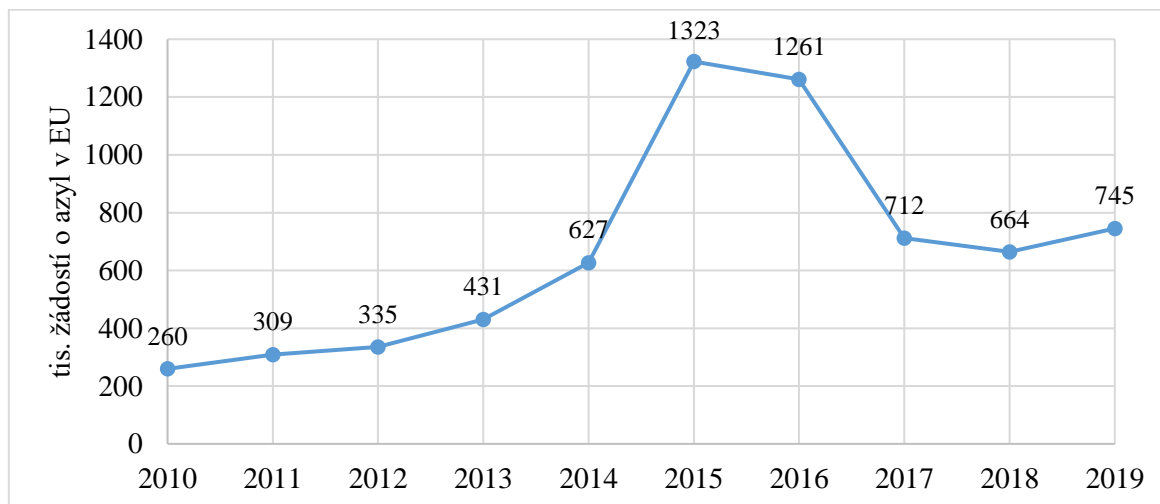
podnítl pašování lidí přes Libyi, přičemž libyjskou cestu využívalo obrovské množství lidí (Scammel, 2015).

Počet úmrtí migrantů během cesty po moři vzrostl na rekordní úroveň v dubnu 2015, kdy se ve Středozemním moři potopilo pět lodí přepravujících přibližně 2 000 migrantů do Evropy, přičemž celkový počet obětí se odhaduje na více než 1 200 lidí (UNHCR, 2015). K vrakům lodí došlo během konfliktů a uprchlických krizí v několika zemích Středního východu a Afriky, což na konci roku 2014 zvýšilo celkový počet násilně vysídlených osob na celém světě na téměř 60 milionů, což je nejvyšší úroveň od druhé světové války (UNHCR, 2015).

Do roku 2019 klesl počet vysídlených osob do Středomoří na 129 663 osob, z toho 19,4 % byli migranti z Tuniska a 13 % – z Alžírsko (UNHCR, 2020).

Graf 1 ilustruje průběh migrační krize podle ukazatele počtu žádostí o azyl v EU. V letech 2015-2016 byla krize na vrcholu, kdy bylo evidováno celkem více než 2,5 milionů žádostí o azyl v EU. Mezi lety 2017-2019 počet žádostí o azyl klesl téměř o polovinu.

Graf 1 Počet žádostí o azyl v EU (tis.), 2010-2019

Zdroj: Evropská rada, 2020

Pracovní umístění uprchlíků a migrantů ze zemí ohrožených ozbrojenými konflikty bylo značně omezeno politikou udělení azylu a víz. Dopravci často blokovali nástup osob do dopravních prostředků kvůli nejasnostem s jejich dokumenty (Burris, 2015). Mnoho uprchlíků proto využilo nelegální cesty k přestěhování do EU a možnosti jejich následného zaměstnání v cílových zemích byly proto značně omezeny.

V roce 2015 německá vláda v čele s Angelou Merkelovou oznámila, že nabídne uprchlíkům dočasný pobyt a rozhodla přestat dodržovat pravidlo dublinského nařízení, podle kterého migranti „mohou požádat o azyl pouze v prvním členském státě EU, do kterého vstoupí“ (Holehouse, 2015). Německo nařídilo svým úřadům zpracovat žádosti o azyl od Syřanů, pokud přišli přes jiné země EU. Německou také uvedlo, že přijme tisíc uprchlíků, kteří uvízli v Maďarsku a byli posláni k rakouským hranicím. Desítky tisíc uprchlíků poté cestovali do Německa (Jonker, 2016). Analytik Will Hutton pro britské noviny The Guardian ocenil rozhodnutí Merkelové o migrační politice jako „humánní postoj k migraci a příklad pro ostatní země.“ (Hutton, 2015). Země přesto reagovaly na politiku Německa odlišně

EU navrhla turecké vládě plán, podle kterého by Turecko přijalo zpět každého uprchlíka, který nelegálně vstoupil do Řecka (a tím i do EU). Na oplátku by EU přijala do EU jednu osobu registrovanou jako syrský uprchlík v Turecku za každého Syřana poslaného zpět z Řecka (Lempp, Meyer, Rolf, 2016). Přestěhování způsobené touto dohodou značně ovlivnily růst migračních toků v rámci EU v tomto období. Pro účely kontroly migrační politiky jednotlivých členských zemí byly shvaleny tzv. kvóty, určující počet migrantů a uprchlíků.

Negativní vnímání migrační politiky je často argumentováno tím, že migranti se snaží přednostně usadit v zemích, které nabízejí velké sociální dávky. Jiní tvrdí, že migranti jsou přitahováni tolerantnějšími společnostmi se silnějšími ekonomikami a že hlavní motivací k přestěhování je absence možnosti legálně pracovat v jiných zemích.

Migranti ze západního Balkánu (Kosovo, Albánie, Srbsko) a části západní Afriky (Gambie, Nigérie) jsou s větší pravděpodobností vnímáni jako ekonomičtí migranti. Utíkali před chudobou a nedostatkem pracovních míst, z nichž mnozí doufali v lepší životní styl a pracovní nabídky bez nároků na postavení uprchlíka (Koebl, Kuntz, Mayr, 2015).

Studie zveřejněná výzkumným střediskem Pew v roce 2016 dospěla k závěru, že polovina respondentů měla pocit, že imigranti přijmou zaměstnání a sociální dávky; Maďaři, Poláci, Řekové, Italové a Francouzi považují ztrátu zaměstnání a sociální dávky za svůj první problém (Wike, Stokes, Simmons, 2016).

V roce 2016 se konalo referendum o členství ve Velké Británii v Evropské unii. 51,89 % respondentů hlasovalo pro odchod z Evropské unie a 48,11 % proti. Podle průzkumů veřejného mínění byla motivací k odchodu z EU víra, že by to „s větší pravděpodobností

přineslo lepší imigrační systém, lepší hraniční kontroly, spravedlivější sociální systém, lepší kvalitu života a schopnost kontrolovat vlastní zákony.“ (Ashcroft, 2016). Ve stejné anketě 33% dotazovaných osob uvedlo, že odchod z EU nabízí Spojenému království nejlepší šanci znovu získat kontrolu nad imigrací a vlastními hranicemi. Migrační krize způsobila názor, že Evropské unie není schopna situaci zvládnout. Žádost Turecka o vstup do EU se zhoršila vyhlídky o budoucím vývoje migrační situace.

V návaznosti na schválení migračních kvót se uskutečnil referendum v Maďarsku. Otázka referenda byla „Chcete, aby Evropská unie mohla nařídit povinné přesídlení občanů, kteří nejsou občany Maďarska, do Maďarska i bez souhlasu Národního shromáždění?“ Výsledkem referenda bylo zamítnutí plánu s 3,2 miliony hlasy „ne“ (98,4 %) a 56 tisíci „ano“ (1,6 %). Volební účast byla 40,4 %, což nedosahovalo požadované 50% hranice stanovené v ústavě. Výsledek přijetí kvót je deklarován vládou jako „závazný a legální“, ale opozice uvedla, že je neplatný (BBC News, 2016). Výsledek tohoto referenda by ovšem EU také měla vzít na vědomí.

4 Analýza volného pohybu osob v rámci vnitřního trhu EU

Analýza volného pohybu osob v rámci vnitřního trhu EU je zaměřená na oblast pracovní migrace. Na dopad pracovní migrace se často pohlíží z pohledu zemí původu nebo cílových zemí migrantů (ILO, 2021). Na začátku kapitoly je proto provedená analýza emigrace a imigrace v rámci EU. Na základě této analýzy jsou udělány závěry o tom, z jakých zemí nejvíce migrantů odchází a do jakých zemí migrantů nejvíce přichází. Pozornost je věnována také zkoumání důvodů zjištěných tendencí, tj. otázce, co motivuje migranty jet za prací do určitých zemí – mzdy, možnosti profesního uplatnění, sociální dávky? Jsou použity základní metody korelační a regresní analýzy s cílem zhodnotit vztahy mezi počtem migrantů a těmito motivačními faktory (úroveň rozvoje ekonomiky – HDP, průměrné mzdy, výše sociálních dávek, počet pracovních míst).

4.1 Migrace mezi zeměmi EU

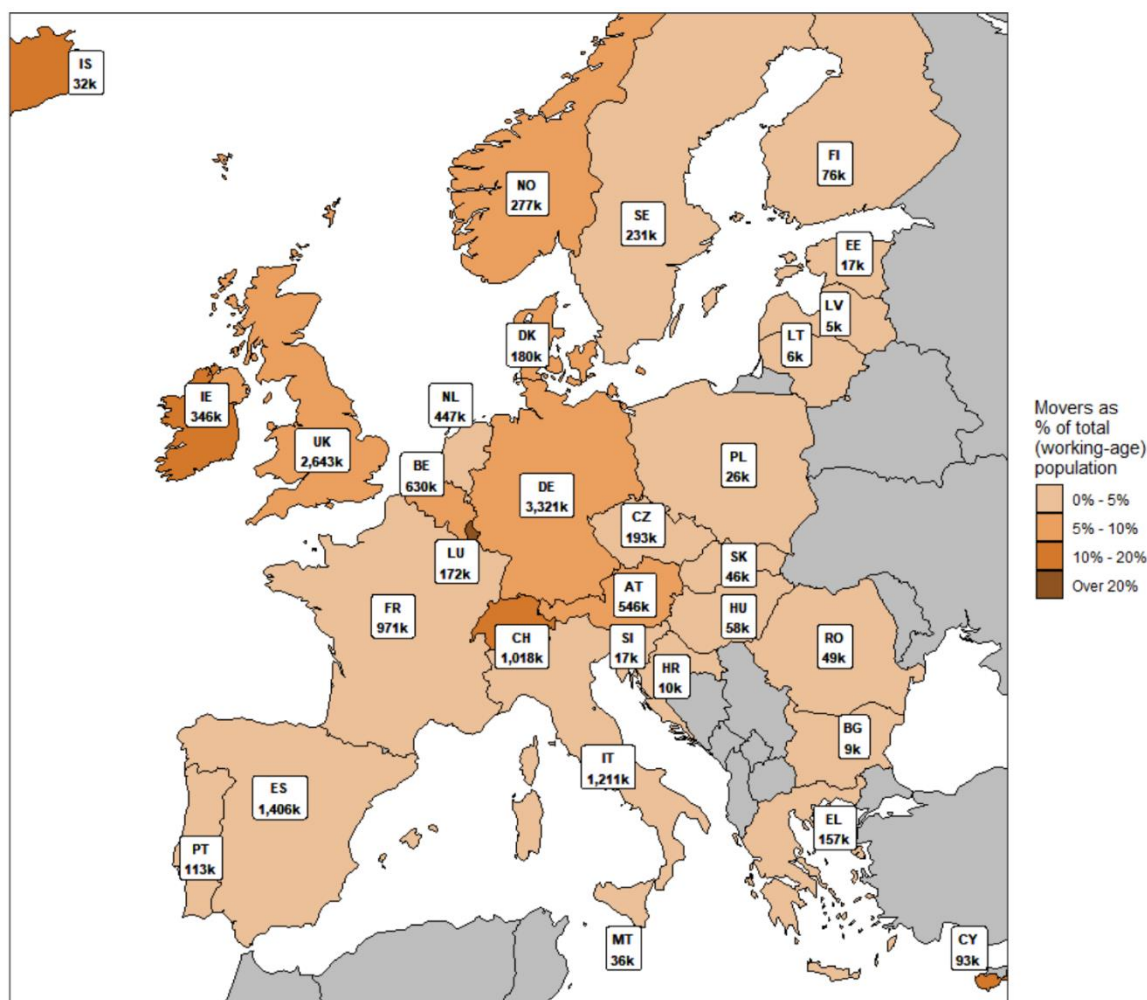
V roce 2019 žilo v EU celkem 446,8 milionu lidí, z toho 20,9 milionů (4,7 %) lidí mají občanství zemí mimo EU. Z jiného hlediska lze říci, že 34,2 milionů (7,7 %) osob bydlících v EU bylo narozeno mimo EU. Zejména velký podíl populace představují rezidenti narození v zahraničí, v Rakousku (29,7 %), Švýcarsku (29,7 %), Norsku (15,6 %), Spojeném království (14 %). Hlavní motivace pro bydlení v EU jsou podle typu vydaných povolení k pobytu rodinné důvody (38 % ze všech vydaných povolení k pobytu). Práce je důvodem vydání povolení k pobytu u 17 % cizinců v EU (Eurostat, 2020).

V Lucembursku, Irsku, na Islandu a na Kypru je nejvyšší podíl osob, které se stěhují za prací, ve vztahu k jejich vlastnímu obyvatelstvu, částečně proto, že se jedná o relativně malé národy.

V pěti zemích žije více než milion migrantů, kteří se přestěhovali z jiných zemí EU: Německo (3,3 milionu), Spojené království (2,6 milionu), Španělsko (1,4 milionu) a Itálie (1,2 milionu). Francie má necelý milion na 970 tis. osob. Těchto pět zemí dohromady tvořilo 73,4 % osob stěhujících se v rámci EU, tedy 9,5 milionu lidí. V každé z dalších třech zemí EU je přibližně půl milionů migrantů z jiných zemí EU: Rakousko, Belgie a Nizozemsko.

Mapa (obrázek 3) ilustruje ukazatel migrace v rámci EU jako poměr ve vztahu k populaci každé země v pracovním věku. Tmavší barvou jsou označeny země s nejvyšším ukazatelem, světlejší – s nižším ukazatelem.

Obrázek 3 Mapa migrace v rámci EU: počty migrantů z jiných zemí EU (tis. osob) a jejich poměr k celkové populaci zemí v pracovním věku (%), 2019

Zdroj: European Commission, 2021

Počet migrantů v rámci EU vzrostl v roce 2019 pouze o 1,2 %, což je nejnižší nárůst za poslední roky. Významným důvodem pro snížený růst na úrovni EU je pokles počtu migrantů z EU-28, kteří mají bydliště ve Velké Británii. Toto dále klesá: v letech 2015–2017 zůstal růst kolem 5 %, ale v roce 2018 klesl na 3,5 %. V roce 2014 došlo k vysokému nárůstu o 7,3 %, což bylo spojeno s tzv. migrační krizí, která byla popsána v kapitole 3.10) a následným stěhování migrantů z třetích zemí mezi členskými státy EU.

V roce 2019 bylo podle statistik Eurostatu (tabulka 2) celkem 17,9 milionu osob, které se přestěhovaly z jednoho členského státu EU (v němž mají občanství) do členského státu jiného (v němž zůstaly bydlet). Mezi nimi bylo 13 014 lidí v pracovním věku (20-64 let), což představuje 4,3 % z celkové populace v tomto věku v EU. Oproti roku 2018 se jedná

o 1,8% nárůst. S meziročním nárůstem v letech 2015–2017 kolem 5 % a 3,5 % meziročním růstem v roce 2018 se růst migrace dále zpomalil.

Podle statistik VŠPS EU je počet migrantů v pracovním věku nižší – 11,9 milionů osob v rámci EU, v tom přibližně 83 % (9,9 milionů osob) jsou aktivní migranti (zaměstnanci nebo osoby aktivně hledající práci). Tvořili 4,1% celkové pracovní síly v členských státech EU. Na rozdíl od statistik Eurostatu je to údaj pouze o dlouhodobé migraci, zatímco Eurostat uvádí údaje o migraci osob, které měly povinnost se zaregistrovat podle místa bydliště již po 3 měsících po příjezdu. Větší část dlouhodobé migrace představují osoby, kteří byli narození mimo rezidenční zemi (11,2 milionů osob v roce 2019).

V roce 2019 přeshraničních pracovníků, které žili ve státě EU a pracovali v jiném státě, činilo 1,5 milionu, což představuje 0,6 % z celkového počtu zaměstnaných v EU. Jejich počet nepatrně poklesl oproti roku 2018 – o 0,6 %. V roce 2019 bylo vysláno 4,6 pracovní síly z jednoho členského státu EU do členského státu jiného. Tento údaj přibližně odpovídá 3,06 milionů pracovníků. Oproti roku 2018 se jedná o značný nárůst (o 1,16 milionu pracovníků více), což je dáno především změnami statistiky migrace. Návratová mobilita se meziročně zvýšila o 2,1 %. 738 tisíc osob se vrátilo z emigrační země do své země původu.

Tabulka 2 Mobilita osob v rámci EU, 2018-2019

	2019	2018	2019/2018
Dlouhodobá migrace v rámci EU – podle Eurostatu	17,9 mil.	17,5 mil.	1,8 %
v tom: migranti v pracovním věku (20-64 let)	13 mil.	12,9 mil.	1,2 %
podíl na celkové populaci EU v produktivním věku	4,3 %	4,2 %	0,1 proc.b.
Dlouhodobá migrace v rámci EU – podle VŠPS EU			
v tom: migranti v pracovním věku (20-64 let)	11,9 mil.	11,6 mil.	2,4 %
v tom: aktivní migranti (zaměstnanci nebo hledající práci)	9,9 mil.	9,6 mil.	2,9 %
podíl na celkové pracovní síle	4,2 %	4,1 %	0,1 proc.b.
v tom: narození mimo rezidenční zemi	11,2 mil.	10,9 mil.	2,6 %
Přeshraniční mobilita (20-64 let)	1,5 mil.	1,5 mil.	-0,6 %
podíl na celkovém počtu zaměstnaných v EU	0,6 %	0,7 %	-0,1 proc.b.
Vysílání pracovníci – mobilita	4,6 mil.	3 mil.	1,6 mil.
Přibližně odpovídá počtu pracovníků:	3,06 mil.	1,9 mil.	1,16 mil.
Roční návratová mobilita	738 tis.	723 tis.	2,1 %

Zdroj: European Commission, 2021

Dále je zaměřeno na podrobné statistiky dlouhodobé migrace v rámci EU za práci. V roce 2019 bylo v rámci EU celkem 13 milionů migrantů v pracovním věku (od 20 do 64 let), z toho 9,9 milionů lidí byli aktivní migranti, tj. zaměstnané osoby nebo osoby hledající

práci. Po odečtení migrantů, narozených v rezidenční zemi, ale majících státní občanství jiného státu, činí počet aktivních „reálných“ migrantů 9,3 milionů osob (o 3,2 % více než v roce 2018). Růst tohoto ukazatele se v letech 2017-2019 (cca +3 % ročně) zpomalil oproti vyššímu růstu v letech 2014-2016 (+6-7% ročně).

V rámci EU-27 (bez Spojeného království) je počet aktivních „reálných“ migrantů značně nižší – 7 milionů osob. Spojené království se podílí na celkovém počtu migrantů v rámci EU-28 cca 25 %. Je pravděpodobně, že je to způsobeno kombinací faktorů. Zaprvé je Spojené království velká ekonomika s rozsáhlými pracovními příležitostmi. Zadruhé, mluví se v této zemi anglicky, což znamená, že se imigranti mohou snadněji integrovat na trhu práce.

V roce 2019 byl ve Spojeném království zaznamenán růst ukazatele aktivní migrace (+2,2 %) oproti poklesu v roce 2018, zatímco celkový počet migrantů v pracovním věku poklesl (-5,9 %). Tempo růstu ukazatele migrace osob v pracovním věku bylo ve Spojeném království zejména vysoké v roce 2017 (+14,2 %) a v roce 2018 se snížilo (+6,2 %). Je patrné, že se „neaktivní“ migrace zpomaluje, což je s velkou pravděpodobností výsledkem brexitu. Do Spojeného království v poslední době se stěhuje především aktivní pracovní síla, což je z pohledu systému sociální ochrany země dobře. Na druhou stranu to způsobuje větší obsazení pracovních míst a ostřejší konkurenci mezi uchazeči o práci. V roce 2019 byla míra nezaměstnanosti velmi nízká (3,85 %), což bylo výsledkem dlouhodobého poklesu ukazatele (od roku 2012) (Statista, 2021). Růst aktivní migrace pravděpodobně vytváří tlak na trh práce ve Spojeném království.

Menší pokles migrace pracovní síly, než ve Spojeném království, byl v roce 2019 zaznamenán v Maďarsku (-4 %) a Řecku (-0,6 %). Ve Španělsku se trend poklesu od roku 2013 zastavil a v roce 2019 došlo ke zvýšení migrace osob v pracovním věku o 1,5 %. Tento růst byl způsoben především značným zvýšením počtu aktivních migrantů (druhé nejvyšší tempo růstu v EU v roce 2019, +7,7 % oproti roku 2018). První a třetí nejvyšší tempo růstu aktivní migrace v EU bylo v roce 2019 v Nizozemsku (+8,8 %) a Rakousku (+5,3 %). V Rakousku a Nizozemsku to do značné míry znamená pokračování předchozího vývoje. Ve Španělsku byla míra růstu podstatně vyšší než v předchozích letech a může naznačovat pomalý návrat důležitosti jako cílové země.

4.2 Imigrační toky

4.2.1 Struktura imigračních toků do zemí EU

Na strukturu imigračních toků do zemí EU lze nahlížet z pohledu zemí původů imigrantů. Souhrnně se rozlišují imigrační toky čtyř typů: národní (nebo rezidenční, návrat rezidentů z emigrace do původní země), imigrace z jiných zemí EU-28, imigrace ze zemí ESVO (Evropského sdružení volného obchodu) a imigrace z třetích zemí. Pro tuto práci jsou zajímavé především imigrační toky z jiných (než rezidenční země) zemí EU.

Podle posledních údajů Eurostat tvořili 30 % imigrace EU v roce 2018 imigranti ze zemí EU-28 (nebo 29 % ze zemí EU-27). Značně větší podíl na imigraci tvořili občané třetích zemí (48 % v roce 2018). Rezidenční (návratová) imigrace představovala 22 %. Země ESVO se podílely na imigraci v rámci EU pouze 0,5 %.

Struktura imigračních toků pro jednotlivé země EU je uvedena v příloze A.

Nejvíce přitažlivé země z pohledu imigrantů ze zemí EU jsou následující země: Lucembursko (68 % imigrantů jsou ze zemí EU), Rakousko (64 %) a Slovensko (56 %).

Vysoká popularita Lucemburska je dána především jeho malou rozlohou a výhodným geografickým umístěním. Pro tuto zemi je charakteristický vysoký podíl cizinců a obyvatel, kteří v ní bydlí, ale mají státní občanství jiného státu. V roce 2018 mělo 47,4 % populace v Lucembursku jiné než lucemburské občanství (Eurostat, 2020).

V Rakousku a na Slovensku činí tento ukazatel 1,8 % a 1,4 % resp. Vysoký podíl imigrantů z EU v Rakousku a na Slovensku lze ovšem objasnit sociálními a historickými předpoklady: v Rakousku je vysoký podíl Němců, na Slovensku – dlouhodobě bydlí mnoho Čechů.

Populárnost Německa, Rakouska a zemí Severní Evropy jako cílových zemí pro emigraci je dána vysokými mzdami, kvalitním systémem sociální podpory a příznivými podmínkami práce. V souvislosti s vysokými ukazateli příjmů obyvatel rostou očekávání emigrantů ve vztahu k nalezení lepšího života v cílových zemích. Například Lucembursko, Německo, Nizozemsko, Belgie, Francie, Irsko patří mezi země EU s nevyšší úrovní minimální mezd, vyjádřených podle standardů kupní síly (PPS) (Eurostat, 2021). Lucembursko, Dánsko, Irsko, Nizozemsko, Rakousko a Německo jsou země s nejvyššími průměrnými čistými příjmy obyvatel (Eurostat, 2021).

Oproti vyspělým zemím mají nejnižší imigrační toky země s nižšími průměrnými mzdami – například Bulharsko (4 % imigrantů z EU na celkovém počtu imigrantů v zemi v roce 2019) a Chorvatsko (7 %), pobaltské země: Litva (3 %) a Lotyšsko (3 %). V Estonsku je na rozdíl od Litvy a Lotyšsku značně vyšší podíl imigrantů ze zemí EU – představují až 25 % celkového počtu imigrantů. Lze to objasnit tím, že do Estonska směřují migranti ze sousedních zemí – Litvy a Lotyšska, které jsou členy EU. Všechny tyto země jsou značně populárnější pro imigranty z třetích zemí: jejich podíl na celkové imigraci představuje více než 42 %, v Chorvatsku až 64 %. Lze to objasnit tím, že úroveň mezd a podmínky práce v těchto zemích jsou pro migranty z třetích zemí lepší než v jejich domovských zemích.

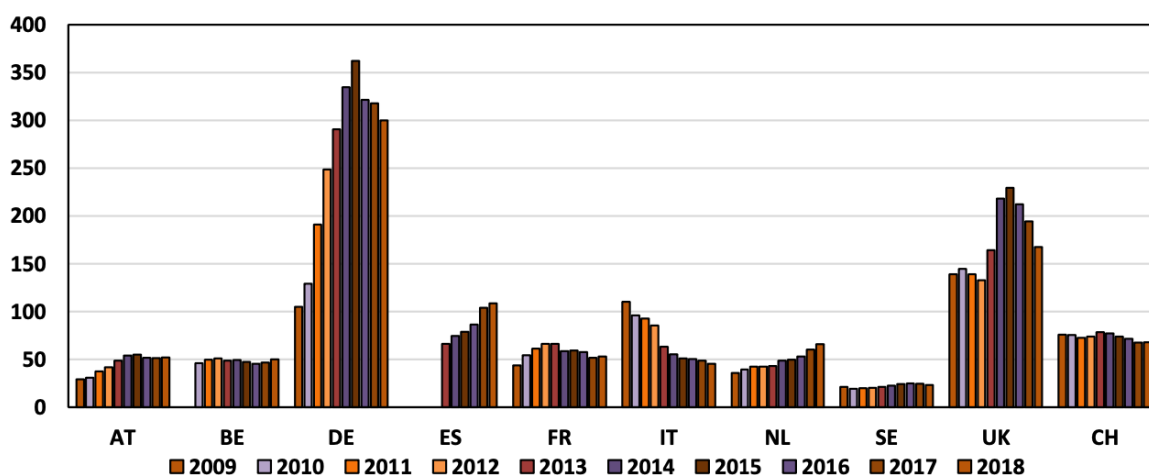
Další zemí s nízkým podílem imigrantů z EU je Rumunsko (5 %), které je na rozdíl od výše uvedených zemí málo populární pro imigranty země. Podíl imigrantů z třetích zemí je v Rumunsku 12 %. Větší část imigračních toků představuje návratová imigrace (83 % v roce 2018).

4.2.2 Dynamika imigračních toků do zemí EU

Graf 2 ilustruje vývoj imigračních toků ze zemí EU do 10 nejvýznamnějších destinací v období 2009-2018. Největšími příjímajícími zeměmi jsou Německo a Spojené království, i když ve srovnání s vrcholem migrační krize v roce 2015, imigrační toky do těchto zemí zmenšily. Tato vizualizace pomáhá také vyjádřit výrazné zvýšení mobility směrem k Německu od roku 2009, kdy imigrační toky se v období šesti let mezi lety 2009 a 2015 ztrojnásobily. Spojené království vykazuje vrchol imigračních přílivů v roce 2015, což je spojeno s evropskou migrační krizí. Příliv poklesl od roku 2016, což se shoduje s referendem o brexitu. Jelikož však klesla také mobilita do Německa, Rakouska, Francie a Švýcarska, je pravděpodobné, že pokles přílivů do Spojeného království byl způsoben také obecným zpomalením mobility do rozvinutých zemí v posledních letech.

Je patrný také pokles atraktivity Itálie jako cílové země. Itálie začíná období s vyšším přílivem imigrantů z EU než Německo, ale stabilní pokles po krizi ji do konce období přenese na stejnou úroveň jako Francie nebo Rakousko. Graf ukazuje stanovení Rakouska a Nizozemska jako důležitých cílových zemí pro stěhování migrantů z EU a pokles a poté oživení přílivu do Španělska. Příliv ve Španělsku nyní přesáhl příliv roku 2009.

Graf 2 Imigrační toky (ze zemí EU) do TOP10 cílových destinací, tis. osob, 2009-2018

Poznámky: AT – Rakousko, BE – Belgie, DE – Německo, ES – Španělsko, FR – Francie, IT – Itálie, NL – Nizozemsko, SE – Švédsko, UK – Spojené království, CH – Švýcarsko
Zdroj: European Commission, 2021

Pokud je příliv považován jako poměr k populaci země, objeví se jako obzvláště důležité další cílové země. Malta byla členským státem EU s nejvyšším podílem přicházejících občanů z EU na její populaci v produktivním věku (3,6 %). Za ní těsně následuje Lucembursko (3,5 %) a Kypr (1,3 %). Toto číslo je také relativně vysoké u středně velkých zemí, jako je Rakousko (0,9 %) a Belgie (0,7 %). Země s největším absolutním přílivem, Německo a Spojené království, mají tento ukazatel nejnižší (0,6 %, respektive 0,5 %).

4.3 Emigrační toky

Emigrace by se měla rovnat imigraci státních příslušníků EU v rámci EU. Souhrnný odliv (emigrační tok) státních příslušníků EU v rámci EU je ovšem o něco nižší než souhrnný příliv (imigrační tok) této skupiny osob. Řada faktorů vysvětluje, proč tato dvě čísla nejsou totožná: údaj o odlivu státních příslušníků nezahrnuje čísla pro Kypr, Řecko, Francii a Portugalsko. Někteří státní příslušníci půjdou do třetích zemí, a proto se neobjeví v údajích o přílivu migrantů do EU. Údaje o přílivu mohou zahrnovat i migranti z EU, kteří se přestěhovali z jednoho členského státu EU, který není státem, kde mají občanství, do jiného členského státu EU. Nebo také údaje o migračních, kteří se stěhují ze třetí země do členského státu EU, ve kterém nemají občanství, proto se neobjeví v odlivu údajů o státních příslušnících.

4.3.1 Struktura emigračních toků ze zemí EU

Země hlavního odlivu migrantů do jiných zemí EU jsou rozmanitější než cílové země, a to jak z geografického hlediska, z hlediska velikosti odlivu v poměru k populaci v zemi původu a z hlediska variací v čase.

Migranti z Rumunska, Polska, Itálie a Portugalska nadále tvořili většinu evropských pracovních migrantů, což představuje něco přes 6 milionů lidí, což je 53 % z celkových migrantů v EU28. Německo, Itálie a Portugalsko jsou největšími zeměmi původu emigrace do zemí ESVO (Evropského sdružení volného obchodu). Zajímavé je to, že migranti ze Španělska a Itálie jsou v migraci nejdelší dobu: 73 % všech španělských migrantů a 77 % všech italských migrantů v roce 2019 je podle údajů VŠPS EU v migraci více než 10 let.

V tabulce 3 jsou uvedeny údaje o struktuře aktivních migrantů v rámci EU. Jsou to zaměstnanci a osoby aktivně hledající práci ve věku 20-64 let, rozdělené podle země původu. Je patrné, že migranti z Rumunska a Polska tvoří nejvýznamnější skupiny v této struktuře (23 % a 16 %) a jejich podíl se zvyšuje (nárůst oproti roku 2018 +5 % a +4 %). Vysoké tempo růstu má skupina migrantů z Německa (+10 %), a naopak k poklesu došlo u skupin migrantů z Portugalska a Spojeného království.

Tabulka 3 Struktura aktivních migrantů v EU, podle země původu, 2019

	Počet aktivních migrantů, tis. osob, 2019	Podíl na aktivní migraci EU, 2019	Změna oproti 2018
Rumunsko	2277	23%	5%
Polsko	1584	16%	4%
Itálie	792	8%	6%
Portugalsko	693	7%	-1%
Bulharsko	495	5%	2%
Francie	396	4%	4%
Německo	396	4%	10%
Španělsko	297	3%	0%
Spojené království	297	3%	-3%
Jiné země EU	2673	27%	3%

Zdroj: vlastní zpracování, European Commission, 2021

Emigranti jsou obecně mladší než rezidenti cílových zemí – 73 % migrantů v rámci EU je v produktivním věku, zatímco rezidenti v pracovním věku tvoří pouze 58 % populace.

Struktura pracovní migrace podle pohlaví migrantů činí 51 % žen a 49 % mužů, přičemž je tento poměr stabilní přinejmenším od roku 2016. Muži jsou nadměrně zastoupeni

mezi migranty ve Finsku (65 %), Švédsku a Česku (55 % u obou), zatímco ženy jsou nadměrně zastoupeny v Řecku (72 %) a Itálii (59 %). Tento trend lze spojit se specifikou pracovního zařazení migrantů. V Řecku a Itálii nastupují migranti typicky do práce v oblasti služeb (maloobchod, osobní péče, cestovní ruch), která je typická pro zaměstnání žen.

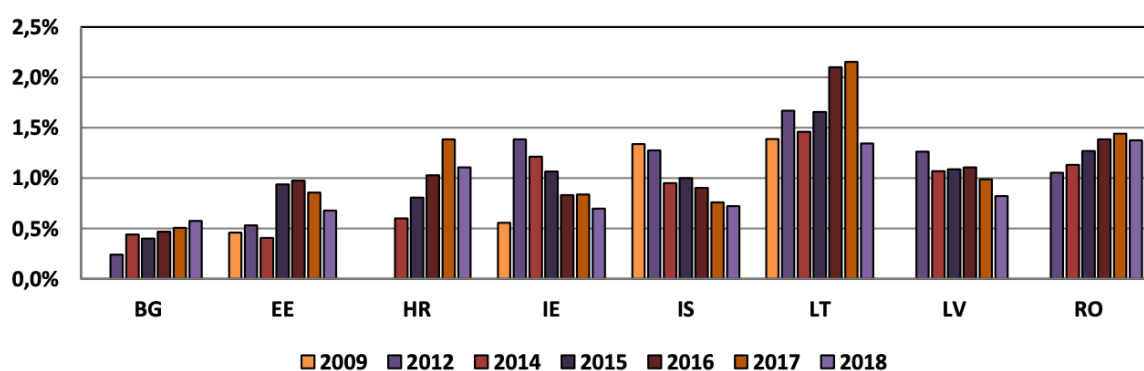
Osm zemí EU-28 (stejně jako Island a Švýcarsko) má v roce 2018 míru emigračního odtoku vyšší než 0,5 % v poměru k populaci. Jsou to Irsko (0,8 %), Lotyšsko (0,8 %), Estonsko (0,7 %) a Bulharsko (0,6 %). Chorvatsko (1,1 %), Litva (1,3 %) a Rumunsko (1,4 %) mají tyto ukazatele dokonce vyšší než 1 %.

4.3.2 Dynamika emigračních toků ze zemí EU

Téměř jeden milion občanů EU opustil svou zemi pobytu a přijel do jiného členského státu EU v roce 2018 (930 tis. osob podle údajů Eurostat), což je pokles o 7 % oproti roku 2017, kdy odliv činil něco málo přes jeden milion. Ve srovnání s rokem 2016 se emigrační tok v EU téměř nezměnil (1,03 milionů osob).

Dynamika emigračních toků z nejvýznamnějších zemí do jiných destinací EU v období 2009-2018 je ilustrována pomocí grafu 3.

Graf 3 Emigrační toky z nejvýznamnějších zdrojových zemí do zemí EU, tis. osob, 2009-2018

Poznámky: BG – Bulharsko, EE – Estonsko, HR – Chorvatsko, IE – Irsko, IS – Island, LT – Litva, LV – Lotyšsko, RO – Rumunsko

Zdroj: European Commission, 2021

V letech 2018-2019 došlo k poklesu emigračních toků u všech zemí kromě Bulharska, které od roku 2016 stále pozoruje růst odlivu ve vztahu k vlastnímu obyvatelstvu. Trend rostoucí emigrace z Bulharska do jiných zemí EU nelze spojit s poklesem životní úrovně nebo ekonomiky země, pokud budeme spoléhat na makroekonomické ukazatele: od

roku 2016 je tempo růstu HDP Bulharska cca 3-4 %, tempo růstu HDP na obyvatele přesahuje 4 %, což je oproti minulosti značný pokrok. Nicméně Bulharsko stále zůstává jednou z nejhudších členských zemí EU. Průměrná měsíční hrubá mzda v Bulharsku byla 586 eur v roce 2018 a kvůli tomu je Bulharsku podle tohoto ukazatele na posledním místě mezi zeměmi EU (Reinis Fischer, 2020). Podle indexu Transparency International je Bulharsko zemí s velmi vysokou korupcí, nízkou investiční přitažlivostí a nízkou důvěrou vůči politické a soudní vládě. Zároveň se země stává stále méně přitažlivou pro turisty (zejména Němce a Rusy) kvůli relativně méně kvalitnímu servisu než v jiných přímořských destinacích EU. Cestovní ruch je ovšem důležitým odvětvím bulharské ekonomiky a nezbytným faktorem rozvoje malého a středního podnikání. Sankce, uvalené na Rusko, ohrožují bulharský zahraniční obchod, protože Rusko je pro ni velmi důležitým partnerem.

Emigrace z tří baltských zemí (Estonska, Litvy Lotyšska) do zemí „staré“ Evropy je v porovnání s ostatními zeměmi EU na velmi vysoké úrovni, i když v posledních letech lze vidět pozitivní tendenci ve snížení emigračních toků. Estonsku se například již v roce 2016 podařilo dosáhnout pozitivního migračního salda, i když většina imigrantů pocházela ze sousedních zemí. Vysoká emigrace z baltských zemí je stejně jako v Bulharsku a například Rumunsku dána hlavně nízkými mzdami.

4.4 Zaměstnanost migrantů v EU

4.4.1 Porovnání míry zaměstnanosti rezidentů a migrantů v EU

Míra zaměstnanosti migrantů v rámci EU je zpravidla vyšší než míra zaměstnanosti rezidentů: v roce 2019 činil ukazatel 78 % pro migranty v rámci EU a 74 % pro rezidenty. Zejména vyšší míra zaměstnanosti migrantů z EU než rezidentů je pozorována v jižních zemích: Slovinsko (rozdíl ukazatelů je 15 proc.bodů) a Malta (rozdíl 12 proc.bodů). Je to způsobeno zejména vysokým zapojením přistěhovalců z jiných evropských zemích na sezónních pracích, v oblasti cestovního ruchu, maloobchodu, dopravy apod. Řada osob má občanství jiných evropských zemí, ale přijíždí kvůli práci nebo businessu do těchto zemí v době sezóny. V těchto zemích byla v roce 2019 velmi nízká míra nezaměstnanosti: 4,5 % na Slovinsku a 3,6 % na Maltě (Eurostat, 2021). Relativně malá populace těchto zemí je také faktorem, který ovlivňuje daný trend.

Vyšší míra zaměstnanosti migrantů z EU než u rezidentů je také ve vyspělých zemích, jako jsou Spojené království, Lucembursko, Finsko (v každé zemi je rozdíl ukazatelů 7 proc.bodů). Česko rovněž patří mezi země s nejvyšším rozdílem zaměstnanosti migrantů z EU a rezidentů (rozdíl je 6 proc.bodů). Tyto skutečnosti jsou objasněny aktivním zapojením cizinců do pracovního trhu a podnikání v těchto zemích, aniž by chtěli nebo mohli změnit občanství.

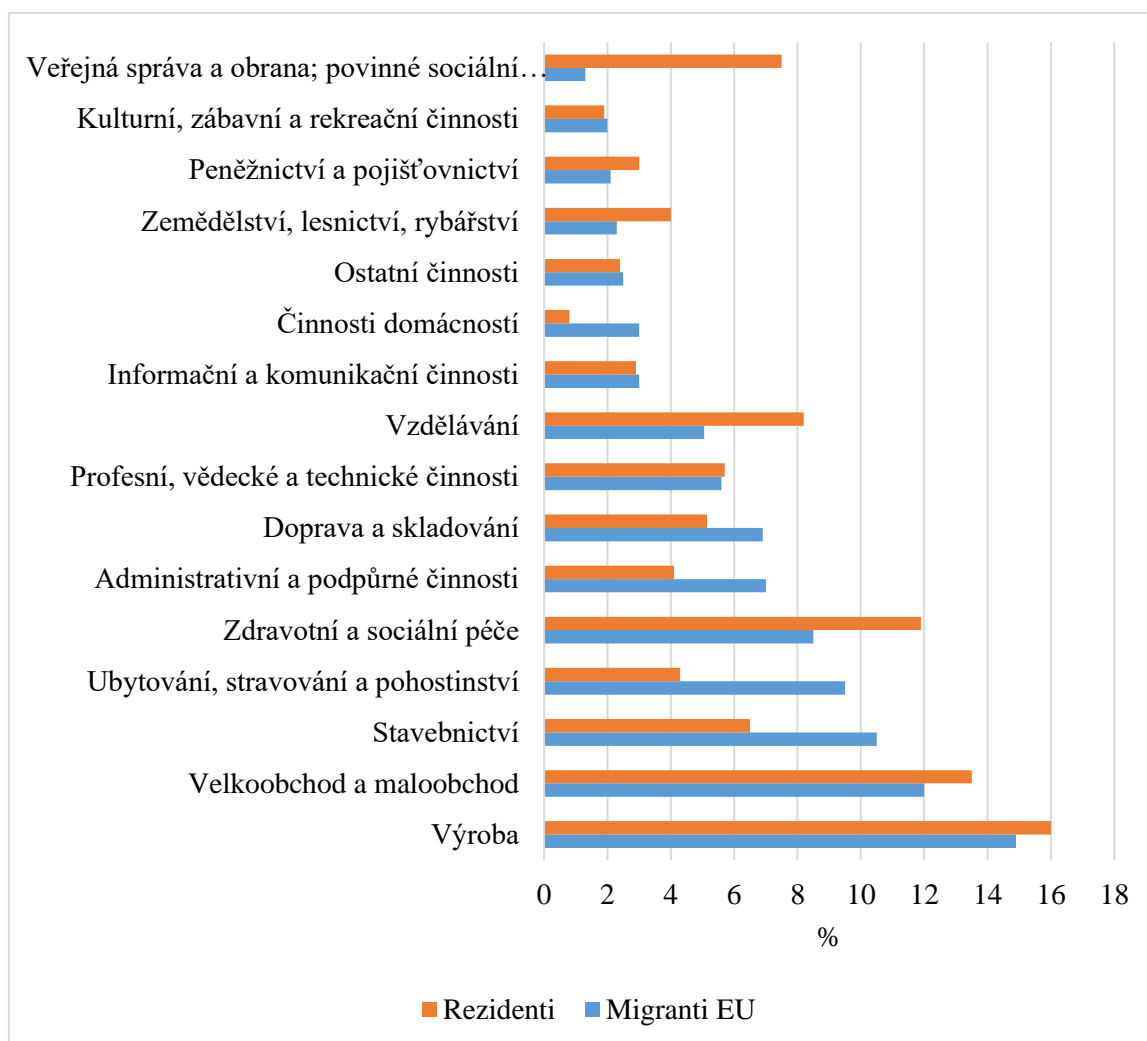
Opačná situace z pohledu porovnání ukazatelů je pozorována v Řecku: v této zemi byla v roce 2019 míra zaměstnanosti naopak značně vyšší u rezidentů než u migrantů z EU (rozdíl -19 proc.b.). Tento trend dobře charakterizuje postavení migrantů na řeckém trhu práce – často pracují „na černo“ nebo nepracují a pobírají dávky. Příležitosti najít práci ve Řecku jsou také v porovnání s vyspělými zeměmi EU značně omezenější – jsou ovlivněny sezónním faktorem, celkově horší ekonomickou situací, nižšími mzdami apod. Míra nezaměstnanosti v Řecku je tradičně jednou z nejvyšších v EU. V roce 2019 bylo Řecko na prvním místě mezi zeměmi EU28 podle míry nezaměstnanosti. Činila 17,3 %, zatímco průměr EU-28 byl 6,3 % (Eurostat, 2021).

4.4.2 Vzdelanostní a profesionální struktura migrantů

Hlavními odvětvími působení migrantů v EU v roce 2019 byly zpracovatelský průmysl, velkoobchod a maloobchod. Zaměstnávají 15 % a 12 % migrantů, a 16 % a 13 % rezidentů.

Graf 4 ilustruje strukturu zaměstnanosti migrantů EU a rezidentů ve věku 20-64 let. Jsou zde uvedeny podíly jednotlivých odvětví z hlediska zaměstnanosti těchto skupin obyvatel na všech odvětvích v roce 2019. Graf dobře ilustruje vysoký význam odvětví stavebnictví, ubytování, stravování, pohostinství, administrativy a podpůrných činností, dopravy a skladování pro ubytování migrantů v EU.

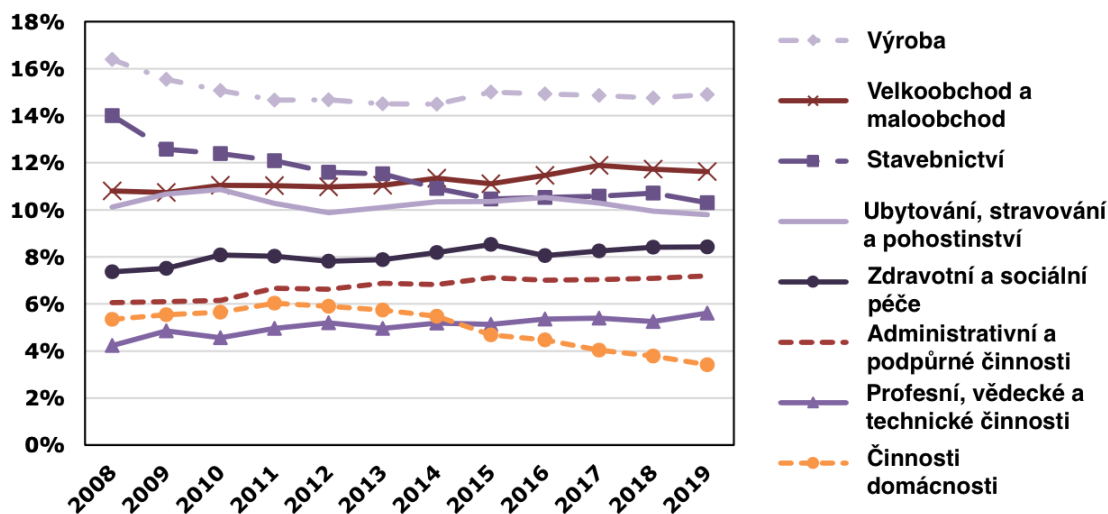
Graf 4 Odvětví činnosti migrantů EU a rezidentů (20-64 let), podíl na všech odvětvích, 2019

Zdroj: vlastní zpracování na základě Eurostat, 2021

Odvětví, která za posledních 10 let zaznamenala největší změnu v zaměstnávání migrantů v EU, jsou výstavba a činnosti domácností jako zaměstnavatelů – obojí se významně snížilo, ačkoli výstavba zůstává třetím největším sektorem, který zaměstnává 10 % migrantů. Zaměstnávání migrantů v odvětví dopravy a skladování od roku 2012 neustále roste a v roce 2019 zaměstnávalo 7 % migrantů v EU. Vývoj zaměstnanosti migrantů EU v jednotlivých odvětvích v období let 2008-2019 ilustruje graf 5.

Graf 5 Odvětví činnosti migrantů EU (20-64 let), 2008-2019

Zdroj: vlastní zpracování na základě Eurostat, 2021

Pokud jde o hlavní země pobytu, jsou zřejmé podstatné rozdíly v důležitosti různých odvětví pro zaměstnávání migrantů. V Německu je nejdůležitějším odvětvím výroba (zaměstnává 20 % migrantů v roce 2019), následovaná ubytovacími a stravovacími službami, stavebnictvím, velkoobchodem / maloobchodem a lidským zdravím a sociální prací (každé zaměstnává 10–12% migrantů). Totéž platí ve Spojeném království, i když relativně vyšší podíl migrantů pracuje v odborných, vědeckých a technických oblastech (8 %). Francie je jedinou další zemí, která sdílí tento trend (7 %). Ve Francii vyniká stavebnictví jako hlavní zaměstnavatel migrantů (20 %), následuje velkoobchod / maloobchod, zdravotní a sociální péče.

Ve Španělsku pracuje většina migrantů v ubytovacích a stravovacích službách (16 %), přičemž další význam má velkoobchod / maloobchod, výroba a stavebnictví. Itálie vyniká vysokým podílem migrantů pracujících v domácnostech jako zaměstnavatelé (19 %) – odvětví, které je téměř zcela nevýznamné z hlediska zaměstnávání migrantů v jiných zemích (0 % v Německu a Velké Británii; 7 % ve Španělsku a Francii). Mnoho migrantů v Itálii však také pracuje ve zpracovatelském průmyslu (18 %) a ve stavebnictví (13 %).

Sdílení vysoce kvalifikovaných pracovníků je charakteristické pro povolání zákonodárců, vyšších úředníků, manažerů v EU. Vysoce kvalifikované profese jsou stále více obsazeny migranty z EU (růst počtu migrantů na těchto pozicích v roce 2019 činí 70 % oproti roku 2011. Dalším povoláním, které zaznamenalo nadprůměrný nárůst celkového

počtu zaměstnaných migrantů v EU, jsou operátoři a montéři strojů a strojů (+90 % oproti roku 2011), což pravděpodobně odráží výše uvedený nárůst v odvětví dopravy.

Noví migranti častěji pracují na odborných pozicích ve srovnání s migranty, kteří jsou v migraci delší dobu. Noví migranti stále méně pracují na pozicích jako jsou prodejce v obchodech, pracovníci služeb a řemeslníci. Přes tento trend zůstávají migranti v EU stále v méně kvalifikovaných povoláních ve srovnání s rezidenty vysoce nadměrně zastoupeni a od roku 2011 došlo v této oblasti k malé změně. Růst celkového počtu od roku 2011 však byl podprůměrný (+43 %), s malým meziročním růstem (+1 % ročně) od roku 2017.

Podíl migrantů s vysokou úrovní vzdělání se v letech 2011 až 2019 na úrovni EU zvýšil z 32 % na 36 %. Oproti tomu se podíl migrantů se středním a základním vzděláním snížil (střední – z 42 % na 41 %, se základním z 26 % na 22 %). Itálie zůstává zemí s podstatně nejnižším podílem migrantů s vysokoškolským vzděláním, kteří tvoří pouze 13 %. Portugalsko mělo nejvyšší podíl migrantů se základním vzděláním v EU (37 %).

Z výše uvedených statistik lze podotknout, že se vzdělanostní a kvalifikační struktura migrantů zlepšuje (s výjimkou migrantů v Itálii a Portugalsku), ale stejně velký podíl migrantů vykonává nekvalifikovanou práci.

4.5 Analýza faktorů, které ovlivňují migraci za prací v EU

Migrace je ovlivňována kombinací ekonomických, environmentálních, politických a sociálních faktorů: buď v zemi původu migranta (faktory push) nebo v zemi určení (faktory pull). Historicky se předpokládá, že relativní ekonomická prosperita a politická stabilita EU mají na přistěhovalce značný tahový účinek (Eurostat, 2021).

V předchozích kapitolách byly nastíněny hlavní faktory, které mohou ovlivňovat vývoj migračních toků za prací v zemích EU. Jsou to například vyšší mzdy, příznivý ekonomický vývoj, ale také i nabídka pracovních míst pro určité profese (více kvalifikované nebo naopak méně kvalifikované). Určitou roli hraje také umístění země a její přírodní a povětrnostní podmínky, které mohou zvýšit kvalitu života lidí.

4.5.1 Průměrné mzdy

V tabulce 3 jsou porovnány průměrné mzdy v zemích s nejvyšší imigrací v roce 2018. Jsou použity dva zdroje: studie Reinis Fischer (2020) – údaje o měsíčních mzdách a výši daní, a statistiky Eurostat (2021) o průměrných platech za hodinu. Oba zdroje potvrzují fakt, že v uvedených zemích (s výjimkou Itálie a Španělska) jsou nejvyšší mzdy. Zejména velký meziroční růst mezd byl zaznamenán v Rakousku. Mzdy ve Spojeném království jsou nižší než ve vyspělých zemích EU, což objasňuje pokles migrace do této země v posledních letech. Vzhledem k tomu, že průměrné mzdy v jižních zemích Evropy jsou nižší než ve vyspělých státech, nelze popularnost těchto zemí pro migranty z EU objasnit vysokými mzdami.

Tabulka 4 Porovnání průměrných mezd v zemích s nejvyšší imigrací, 2018

		Hrubá mzda (eura)	Čistá mzda (eura)	Daň	Změna čisté mzdy 2018/2017	Průměrný plat/hod. (eura), 2018
AT	Rakousko	3632	2324	36%	13,55%	15,27
BE	Belgie	3401	1920	43,55%	-8,91%	17,97
DE	Německo	3703	2270	38,70%	0%	17,23
ES	Španělsko	2189	1749	20,10%	1,77%	10,05
FR	Francie	2957	2225	24,75%	3,06%	15,34
IT	Itálie	2534	1758	30,62%	-0,23%	12,61
NL	Nizozemsko	2855	2155	24,52%	-5,01%	16,56
SE	Švédsko	3340	2570	23,05%	4,09%	18,17
UK	Spojené království	2498	1990	20,34%	-5,63%	15,2

Zdroj: Eurostat, 2021, Reinis Fischer, 2020

Stejně jako vysoké mzdy mohou přitahovat migranty, nízké mzdy mohou „tlačit“ na migraci – povzbuzovat lidi k opuštění země a vyhledávání „lepšího života“. V tabulce 4 jsou uvedeny průměrné mzdy (měsíční a hodinové) v zemích s nejvyšší emigrací. Všechny země mají nízké mzdy (při porovnání s dalšími zeměmi EU), výjimkou je pouze Irsko, které má stejně vysoké platy jako jiné vyspělé země EU. Rumunsko a Bulharsko vždy zauímají dva poslední místa mezi zeměmi EU podle úrovně průměrných mezd.

Tabulka 5 Porovnání průměrných mezd v zemích s nejvyšší emigrací, 2018

		Hrubá mzda (eura)	Čistá mzda (eura)	Daň	Změna čisté mzdy 2018/2017	Průměrný plat/hod. (eura), 2018
BG	Bulharsko	586	457	22,01%	11,16%	2,4
EE	Estonsko	1221	957	21,62%	1,25%	6,52
HR	Chorvatsko	1081	802	25,81%	1,25%	5,37
IE	Irsko	3133	2479	20,87%	0,61%	17,97
LT	Litva	885	693	21,69%	8,08%	4,41
LV	Lotyšsko	1013	738	27,15%	4,74%	4,92
RO	Rumunsko	787	457	22,01%	11,16%	3,74

Zdroj: Eurostat, 2021, Reinis Fischer, 2020

Lze udělat závěr, že mzdy působí jako pull faktory pro růst imigrace do vyspělých zemí (zejména Rakouska, Německa, Francie a Švédska). Push faktory – nízké mzdy jsou významné zejména pro zvýšení emigračních toků z baltských zemí, Bulharska a Rumunska. Polsko má vyšší mzdy než např. Bulharsko a Rumunsko, ale nižší než v zemích západní Evropy. Kvůli tomu push faktory působí i na polskou migraci. Vysokou emigraci v Irsku nelze objasnit push faktory (nízkými mzdy), ale spíše ostrovními umístěním, tradicemi cestování a historickými vztahy s britským obyvatelstvem.

4.5.2 Vývoj ekonomiky

Zhoršení ekonomických podmínek, zpomalení růstu ekonomiky, těžké postižení ekonomickou krizí, značný růst cen v zemi – jsou to hlavní push faktory, které mohou podmiňovat růst emigrace. Naopak, růst ekonomiky, vylepšení podnikatelského prostředí, nízké tempo růstu cen v zemi – jsou pull faktory, které přitahují imigraci z jiných zemí EU.

První sledovaný faktor – je tempo růstu HDP (data Světové banky). Z databázi Eurostatu byly staženy data o imigraci osob ve věku 18-64 let, jejichž předchozí země pobytu byla nějaká země EU27, do nejvýznamnějších zemí EU27. Data jsou dostupná pro období let 2013-2019. Pro některé země nejsou data dostupná (konkrétně pro Rakousko a Spojené Království). Údaje o Francii jsou dostupné pouze pro období 2013-2014 a rok 2019. Analýza se proto týká pouze těch nevýznamnějších (z pohledu imigrací z EU) zemí, o nichž jsou informace: Belgie, Německo, Španělsko, Itálie, Nizozemsko a Švédsko.

V tabulce 6 jsou uvedena data o počtech imigrantů do těchto 6 nejvýznamnějších hostitelských zemí a vývoji HDP v období let 2014-2019. Jsou vypočítány řetězové indexy. Následně jsou aplikovány statistické metody – jsou vypočítány koeficienty korelace, determinace a je proveden test Fishera. Koeficient korelace nabývá vysokých hodnot ve třech zemích: Belgie (0,498), Itálie (0,450) a Švédsko (0,665). bylo by možné předpokládat, že mezi ukazateli růstu imigrace a HDP existuje lineární závislost. Koeficienty determinace jsou ovšem pro všechny země velmi nízké, což znamená, že zkoumaná závislost nastane jen s malou pravděpodobností. Nejvyšší spolehlivost ukazuje příklad Švédska – je 44,2%-pravděpodobnost, že s růstem HDP země vzroste imigrace z jiných zemí EU do této zemi. Fisherův test ukazuje, že zjištěné vztahy nemají významnost na hladině významnosti 0,95. Test pro Švédsko je ovšem relativně nevíce významný (na hladině významnosti 0,85).

Tabulka 6 Analýza vztahů ukazatelů imigrace a HDP, vybrané země EU, 2014-2019

	Belgie			Německo		
	Imigrace		HDP	Imigrace		HDP
	počet osob	index, %	index, %	počet osob	index, %	index, %
2014	62 156	102,23	101,58	395 073	113,84	102,21
2015	61 652	99,19	102,04	426 774	108,02	101,49
2016	58 129	94,29	101,27	373 805	87,59	102,23
2017	59 647	102,61	101,61	369 517	98,85	102,60
2018	63 391	106,28	101,81	349 726	94,64	101,27
2019	67 142	105,92	101,74	328 753	94,00	100,56
Korel.koef.	0,498			Korel.koef.	0,190	
Koef.determ.	0,248			Koef.determ.	0,036	
F-test	NE (0,31>0,05)			F-test	NE (0,72>0,05)	
	Španělsko			Itálie		
	Imigrace		HDP	Imigrace		HDP
	počet osob	index, %	index, %	počet osob	index, %	index, %
2014	88 340	111,71	101,38	76 696	85,70	100,00
2015	93 356	105,68	103,84	65 730	92,53	100,78
2016	99 829	106,93	103,03	60 822	101,29	101,29
2017	116 799	117,00	102,97	61 607	99,32	101,67
2018	118 632	101,57	102,43	61 185	96,45	100,94
2019	122 905	103,60	101,95	59 010	105,25	100,34
Korel.koef.	0,021			Korel.koef.	0,450	
Koef.determ.	0,000			Koef.determ.	0,203	
F-test	NE (0,97>0,05)			F-test	NE (0,37>0,05)	
	Nizozemsko			Švédsko		
	Imigrace		HDP	Imigrace		HDP
	počet osob	index, %	index, %	počet osob	index, %	index, %

2014	65 946	110,04	101,42	30 163	103,97	102,66
2015	67 611	102,52	101,96	31 362	103,98	104,49
2016	72 919	107,85	102,19	32 597	103,94	102,07
2017	82 127	112,63	102,91	33 521	102,83	102,57
2018	88 153	107,34	102,36	31 532	94,07	101,95
2019	98 556	111,80	101,68	28 952	91,82	101,26
Korel.koef.	0,145			Korel.koef.	0,665	
Koef.determ.	0,021			Koef.determ.	0,442	
F-test	NE (0,78>0,05)			F-test	NE (0,15>0,05)	

Zdroj: vlastní výpočty za použití nástrojů Excel a na základě dat Eurostat (2021), Světová banka (2021)

Provedená analýza nepotvrdila to, že HDP je významným push faktorem, který podporuje růst imigrace v nejvýznamnějších hostitelských zemích EU.

5 Výsledky a diskuse

Dohoda o volném pohybu v rámci vnitřního trhu EU usnadňuje cestu pracovní migrace přes hranice států. V cílových zemích lze mezinárodní migraci využít jako nástroj k řešení konkrétních nedostatků na trhu práce. Samotná migrace však téměř jistě nezvrátí pokračující trend stárnutí populace, který se vyskytuje v mnoha částech EU. Nicméně může migrace naplnit strukturální potřeby ekonomiky. Například trend růstu zaměstnávání vysoce kvalifikovaných migrantů v EU pomáhá zmírnit nedostatek zdravotníků, odborníků ve sféře vědy a techniky. Stále vysoká míra zaměstnání migrantů na nízko kvalifikovaných pozicích pomáhá uspokojit potřeby zaměstnavatelů v této oblasti.

Zejména dva jevy však mohou sloužit (v různé míře) k narušení mobility a zaměstnanosti v EU, a měly by proto být krátce diskutovány. První se týká vystoupení Spojeného království z Evropské unie a druhý možných důsledků nové pandemie koronaviru (COVID-19) v roce 2020.

5.1.1 Vystoupení Spojeného království z Evropské unie

Jednou z událostí, která ovlivňuje podobu a povahu pracovní mobility v rámci EU, je to, že dne 31. prosince 2020 byl ukončen volný pohyb pracovníků mezi Spojeným královstvím a EU-27.

V souladu s ustanoveními dohody o vystoupení však budou práva stávajících osob stěhujících se z EU-27, které pracují ve Spojeném království, a stávajících pracovníků Spojeného království v EU-27 dále chráněna. Od 31. prosince 2020 bude perspektiva nových osob stěhujících se z EU-27 do Spojeného království a naopak záviset na příslušných pravidlech pro migraci ve Spojeném království a v členských státech.

Jak však bylo prokázáno v praktické části práce, mobilita do Velké Británie se od hlasování o odchodu z EU v roce 2016 stabilně snižovala, a to i přesto, že stále existuje volný pohyb. Ať už bude mít budoucí migrační režim jakýkoli, je velmi pravděpodobné, že zvýší regulaci a vytvoří překážky pro příliv a odliv kvalifikovaných i nekvalifikovaných pracovníků (Porters, 2016). Noví migranti z EU-27 ve Spojeném království budou podléhat novému migračnímu režimu, o kterém vláda Spojeného království uvedla, že se bude snažit vyrovnat rozdíly mezi migranty z EU a třetích zemí. Zatímco novým osobám, které se stěhují

do EU-27, se v rámci tohoto režimu nabízí možnost vstoupit na trh práce ve Spojeném království, pokud splňují určité anglické jazykové a platové požadavky, odstranění ochrany práva EU bude mít za následek také omezení sloučení rodiny a obecný pokles práv a možností (D'Angelo, Kofman, 2018). To s největší pravděpodobností způsobí, že se Spojené království stane méně atraktivní destinací pro kvalifikované migranty z EU, kteří se místo toho mohou rozhodnout přestěhovat do jiných velkých cílových zemí.

5.1.2 Krize COVID-19

Krize COVID-19 vrhla nové světlo na význam mobility pracovních sil pro evropské ekonomiky. Lze očekávat, že krize COVID-19 a související účinek na veřejné ekonomiky a trhy práce v Evropě i jinde budou mít významný dopad na budoucí mobilitu. Pokud jde o škody na ekonomikách a na trhu práce, hospodářská prognóza Evropské Komise z jara 2020 zaznamenává výrazný účinek jak na poptávku, tak na nabídku, a krátkodobý a střednědobý negativní účinek rozsáhlých opatření k omezení pohybu osob.

Další otázky vyvolané krizí spočívají v postupném zrušení současných omezení cestování v Evropě, zda budou platit předkrizové modely mobility a zda se migranti z EU-27 žijící v jiné zemi, kteří ztratili zaměstnání, vrátí do své domovské země nebo zůstanou v zahraničí.

Pokud jde o okamžité dopady, omezení cestování – na domácí i mezinárodní úrovni – vede k velkému poklesu emigračních a imigračních toků. Pravděpodobně se také vyskytnou odvětvově specifické účinky. Například je pravděpodobný nedostatek zdravotnických pracovníků v mnoha zemích, proto je doporučeno zajistit jejich volný pohyb i v době omezení. Pokud krize odhalí vážný nedostatek zdravotnických pracovníků, může to vést k tomu, že členské státy budou dále zvyšovat nábor pracovníků z jiných členských států EU a riskují zvýšit nedostatek v jejich zemích původu.

Významným dopadům pandemie čelilo také odvětví zemědělství, kde jsou důležití sezónní pracovníci z jiných zemí EU. Vedlo to EU k vydání pokynů, týkajících se výkonu volného pohybu pracovníků pokynů o sezónních pracovnících v EU v souvislosti s vypuknutím COVID-19.

Z dlouhodobého hlediska budou ekonomické potíže, jimž čelí mnoho průmyslových odvětví – zejména, ale nejen, pohostinství a cestovní ruch – pravděpodobně povedou ke zvýšení nezaměstnanosti v mnoha zemích, což může zase zvýšit sklon lidí k pohybu a

hledání zaměstnání jinde v EU. To bude alespoň částečně záviset na oživení v hlavních cílových zemích a na tom, zda existuje dostatek pracovních příležitostí.

Pravděpodobné jsou také významné regionální a národní rozdíly: regiony, které byly buď méně zasaženy, nebo se jinak dokázaly vyhnout rozsáhlému zablokování průmyslových odvětví, pravděpodobně se snazší přizpůsobí situaci. V rozvoji regionů budou hrát roli také podpůrné programy jednotlivých zemí, pokud jde o programy dovolené, kompenzace pro ty, kteří jsou nuceni se izolovat a nemohou cestovat do práce, a stimulační programy zaměřené na různá odvětví hospodářství.

Samotné vzorce migrace se mohou časem také změnit. Po celou dobu pandemie bylo pracovníkům v EU i jinde obecně doporučováno, aby pracovali na dálku nebo z domova a vyhýbali se hromadné dopravě. Je nepravděpodobné, že by tento posun byl trvalý, ale je pravděpodobné, že některé části pracovní síly zůstanou v práci na dálku podle svých vlastních preferencí nebo zvyků ve společnostech. Tam, kde se lidé dokážou přizpůsobit tomuto vzdálenému pracovnímu režimu a shledají to přínosným, a kde je možné vzdáleně najít novou kariérní příležitost, může to na prvním místě snížit jejich sklon k pohybu.

6 Závěr

Cílem práce bylo provést analýzu volného pohybu osob v EU a prozkoumat migrační toky v rámci vnitřního trhu EU (za prací), vymezit specifické rysy této migrace a bariéry volného pohybu osob. Tento cíl práce byl naplněn prostřednictvím dílčích cílů:

- literární rešerše a charakteristika vývoje legislativa, upravující volný pohyb osob v rámci EU,
- analýza emigračních a imigračních toků v EU,
- analýza faktorů, které ovlivňují emigraci a imigraci,
- charakteristika bariér volného pohybu osob v EU v současné době,
- vymezení ohrožení vyplývajících z volného pohybu osob.

Charakteristika časové dimenze legislativy, upravující volný pohyb osob (kapitoly 3.1-3.6), obsahuje popis volného pohybu osob v ESUO, podle Římských smluv, Jednotného evropského aktu, Maastrichtské smlouvy a Lisabonské smlouvy.

Výhody a nevýhody volného pohybu osob jsou popsány v první část práce (kapitoly 3.8-3.9). Mezi výhody patří například svoboda pohybu a rozvoj cestování, podpora hospodářského růstu, uspokojení poptávky po pracovní síle, zamezení mzdové inflace, řešení některých demografických problémů, osobní přínosy pro zaměstnance. Ohrožení vyplývající z volného pohybu osob se týkají nekontrolované migrace, napětí ve společnosti, zvýšení tlaku na systém sociální podpory země, růstu konkurence mezi rezidenty a migranty na pracovním trhu, růst nezaměstnanosti rezidentů.

Analýza migrace jako celku a emigračních a imigračních toků v rámci EU je provedena hlavně za použití statistik Eurostatu a zpráv Evropské komise. Jsou zjištěny nejvýznamnější hostitelské země (přijímající největší toky imigrantů z EU): Rakousko, Německo, Spojené království, Itálie a Španělsko, Irsko, Nizozemsko, Švédsko, Francie. Nejvýznamnější země z hlediska emigračních toků jsou Rumunsko a Bulharsko, baltské země, Chorvatsko.

Pull faktory, které podmiňují růst imigrace do vybraných zemí mají především ekonomickou povahu (vyšší mzdy, vyspělá ekonomika, lepší životní úroveň). Provedená

statistická analýza závislosti růstu imigrace a HDP v období 2014-2019 nejvýznamnějších hostitelských zemí ovšem neprokázala významnost tohoto trendu. V některých zemích jako jsou Itálie a Španělsko jsou to také faktory jiné povahy – nabídka práce s menšími požadavky na kvalifikaci, atraktivní nabídky sezónní práce, příjemné prostředí a klima.

Vysoké migrační toky mezi některými zeměmi EU jsou objasněny historickými a demografickými trendy (například stěhování občanů mezi zeměmi, které dříve byly spojeny – například Rakousko a Německo, Česko a Slovensko, Irsko a Velká Británie).

Push faktory „vytlačují“ obyvatele z jejich zemí kvůli nízké úrovni života, nedostatku práce a nízkým mzdám. Typickým příkladem jsou nejchudší země EU jako jsou Rumunsko a Bulharsko, blatské země.

V poslední části práce byly diskutovány trendy, které ovlivňují volný pohyb osob v EU – vystoupení Spojeného království z EU a pandemie COVID-19.

7 Seznam použitých zdrojů

Literatura

BOHÁČKOVÁ, Ivana a Magdalena HRABÁNKOVÁ. (2009). Strukturální politika Evropské unie. Praha: C. H. Bech. ISBN 978-80-7400-111-6.

CECHIN-CRISTA, Persida a kol. (2013). The Social Policy of the European Union. International Journal of Business and Social Science. Radford: IJBSC, 4(10), ss. 16-25. ISSN 2219-6021.

D'ANGELO, A., KOFMAN, E. (2018), From Mobile Workers to Fellow Citizens and Back Again? The Future Status of EU Citizens in the UK, Cambridge University Press, ss. 331-343.

EUROPEAN Commission. (2020). 2019 Annual Report on Intra-EU Labour Mobility: Final Report January 2020. Luxemburg: Publications Office of the EU. ISBN 978-92-76-15272-9.

JANÁČKOVÁ, Stanislava a Kamil JANÁČEK. (2018). Na bojišti evropské integrace. Institut Václava Klause. ISBN 978-80-754-2046-6.

LANGER, Ivan. Vstup do Schengenu má rub i líc. Vstup do Schengenu: Výhody a nevýhody (Sborník textů). Praha: CEP. ISBN 978-80-86547-96-1.

LOIZILLON, A. a kol. (2001). Migration: an economic and social analysis. RDS Occasional Paper No 67. London: Communications and Development Unit. 68 s. ISBN 1-84082-599-5.

MORARIU, Alunica. (2015). Labour force migration in the context of the free movement of persons in the EU area. Benefits and costs. Anale: Seria Stiinte Economice. Timisoara: Tibiscus University in Timisoara, 21, ss. 236-247. ISSN 1582-6333.

MRCI. (2017). Facts about migrant workers in Ireland. Dublin: MRCI. ISBN 978-0-9562174-2-4.

OSO, L. (2013). From Sex to Gender: The Feminisation of Migration and Labour-Market Insertion in Spain and Portugal. Journal of Ethnic and migration Studies. Taylor & Francis, 39(4), ss. 625-647. doi: 10.1080/1369183X.2013.745242

PARSONS, Craig. (2002). Showing ideas as causes: the origins of the European Union. *International Organization*. Cambridge: Cambridge University Press, 56(1), ss. 47-84. doi: 10.1162/002081802753485133

PORTERS, J. (2016). Immigration after Brexit. *National Institute Economic Review*. 238(1), ss. 13-21.

ROMAN, M., VOICU, C. (2010). Some Socio-Economic Effects of Labor Migration on Sending Countries. Evidence from Romania. *Theoretical and Applied Economics*. Romania: AGER, XVII, 7(548), ss. 61-76. ISSN 1841-8678.

ŠIMEČKOVÁ, J. (2007). Migrace uvnitř Evropské unie (Bakalářská práce). Praha: univerzita Karlova, fakulta sociálních věd. 105 s.

VEBER, Václav. (2004). Dějiny sjednocené Evropy. Praha: Lidové noviny. ISBN 80-7106-663-X.

WILLEMMAAS, W. (2005). The Genesis of European Rights *Journal of Common Market Studies*. Oxford: Blackwell Publishing Ltd. 43(5), ss. 1009-1025. doi: 10.1111/j.1468-5965.2005.00606.x

ZAHRADNÍK, Petr. (2003). Vstup do Evropské Unie: přínosy a náklady konvergence. Praha: C. H. Beck. ISBN 978-80-717-9472-1.

Internetové zdroje

ASHCROFT, L. (2016). How the United Kingdom voted on Thursday.. and why. [online]. [cit. 2021-03-01]. Dostupné z WWW: <<https://lordashcroftpolls.com/2016/06/how-the-united-kingdom-voted-and-why/>>.

BBC NEWS. (2016). Hungary PM claims EU migrant quota referendum victory. [online]. [cit. 2021-03-01]. Dostupné z WWW: <<https://www.bbc.com/news/world-europe-37528325>>.

BURRIS, S. (2015). Why Do Refugees Risk the Deadly Boat Crossing to Europe? It's the Law. [online]. [cit. 2021-03-01]. Dostupné z WWW: <<https://blog.petrieflom.law.harvard.edu/2015/09/12/why-do-refugees-risk-the-deadly-boat-crossing-to-europe-its-the-law/>>.

BUSINESS STANDARD. (2015). Over 1 million arrivals in Europe by sea: UNHCR. [online]. [cit. 2021-03-01]. Dostupné z WWW: <https://www.business-standard.com/article/pti-stories/over-1-million-arrivals-in-europe-by-sea-unhcr-115123000668_1.html>.

CONSTANTIN, D.-L. a kol. (2004). Fenomenul migraționist din perspectiva aderării României la Uniunea Europeană. Institutul European din România – Studii de impact (PAIS II). [online]. București: Institutul European din România, 113 s. [cit. 2021-03-01]. Dostupné z WWW: <http://ier.gov.ro/wp-content/uploads/publicatii/Pais2_studiu_5_ro.pdf>.

EFE NEWS SERVICES. (2017). So, what exactly was the Treaty of Rome? EU Rome Treaty. [online]. Madrid: EFE News Services, Inc. [cit. 2020-07-09]. Dostupné z WWW: <<https://search.proquest.com/docview/1880733366?accountid=37662>>.

EHS. (1957). Smlouva o založení Evropského společenství (ES) - tzv. Římská smlouva (Revidovaný překlad právního předpisu Evropských společenství). In: EUROSOP. Základající smlouvy. [online]. [cit. 2020-09-13]. Dostupné z WWW: <http://www.euroskop.cz/gallery/2/754-smlouva_o_es.pdf>.

ESUO. (1951). Smlouva o založení evropského společenství uhlí a oceli. In: EUROSOP. Základající smlouvy. [online]. [cit. 2020-09-13]. Dostupné z WWW: <https://www.euroskop.cz/gallery/109/32924-753_smlouva_o_esuo.pdf>.

EU. (1992). Smlouva o Evropské Unii (92/C 191/01). In: EUROSOP. Základající smlouvy. [online]. [cit. 2020-09-13]. Dostupné z WWW: <http://www.euroskop.cz/gallery/2/758-smlouva_o_eu_puvodni_verze.pdf>.

EU. (2001). Smlouva o Evropské unii (EU) - tzv. Maastrichtská smlouva. Konsolidovaná verze – ve znění smlouvy z Nice (26. února 2001). In: EUROSOP. Základající smlouvy. [online]. [cit. 2020-09-13]. Dostupné z WWW: <http://www.euroskop.cz/gallery/2/760-smlouva_o_eu.pdf>.

EU. (2007). Smlouva o Evropské unii (EU) - tzv. Maastrichtská smlouva. Konsolidovaná verze – ve znění Lisabonské smlouvy (3. prosince 2007). In: EUROSOP. Základající smlouvy. [online]. [cit. 2020-09-13]. Dostupné z WWW: <http://www.euroskop.cz/gallery/54/16335-smlouva_o_eu.pdf>.

EUR-Lex. (2002). Smlouva o Evropské unii (konsolidované znění 2002). [online]. [cit. 2020-07-09]. Dostupné z WWW: <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX:12002M/TXT>>.

EUR-LEX. (2007, aktualizace 2017). Smlouva o fungování EU. [online]. [cit. 2020-07-09]. Dostupné z WWW: <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=LEGISSUM%3A4301854>>.

EUR-Lex. (2012). Listina základních práv Evropské unie. [online]. [cit. 2020-07-09]. Dostupné z WWW: <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/ALL/?uri=celex%3A12012P%2FTXT>>.

EUR-Lex. (2014). Schengenský hraniční kodex. [online]. [cit. 2020-07-09]. Dostupné z WWW: <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=LEGISSUM%3A114514>>.

EUR-Lex. (2016). Konsolidovaná znění Smlouvy o Evropské unii a Smlouvy o fungování Evropské unie (2016/C 202/01). [online]. [cit. 2020-07-09]. Dostupné z WWW: <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=celex:12016ME/TXT#d1e1109-47-1>>.

EUR-Lex. (2017). Římská smlouva (EHS). [online]. [cit. 2020-07-09]. Dostupné z WWW: <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=legissum:xy0023>>.

EUR-Lex. (2017). Smlouva o založení Evropského společenství uhlí a oceli, Smlouva o ESUO. [online]. [cit. 2020-07-09]. Dostupné z WWW: <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=legissum:xy0022>>.

EUR-Lex. (2018). Jednotný evropský akt. [online]. [cit. 2020-07-09]. Dostupné z WWW: <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=LEGISSUM%3Axy0027>>.

EUR-Lex. (2018). Maastrichtská smlouva o Evropské unii. [online]. [cit. 2020-07-09]. Dostupné z WWW: <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=LEGISSUM%3Axy0026>>.

EUR-Lex. (2019). Konsolidované znění smlouvy o založení Evropského společenství pro atomovou energii. [online]. [cit. 2020-07-09]. Dostupné z WWW:

<<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/HTML/?uri=CELEX:02016A/TXT-20190501&from=EN>>.

EUROPEAN COMMISSION. (2020). European Economic Forecast: Spring 2020, Institutional Paper 125, ss. 65-72. [online]. [cit. 2021-03-01]. Dostupné z WWW: <https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/economy-finance/ip125_en.pdf>.

EUROSTAT. (2021). Median hourly earnings, all employees (excluding apprentices) by sex. [online]. [cit. 2021-03-01]. Dostupné z WWW: <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/earn_ses_pub2s/default/table?lang=en>.

EUROSTAT. (2021). migration and migrant population statistics. [online]. [cit. 2021-03-01]. Dostupné z WWW: <https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Migration_and_migrant_population_statistics>.

EUROSTAT. (2021). Minimal wage statistics. [online]. [cit. 2021-03-01]. Dostupné z WWW: <https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Minimum_wage_statistics#Minimum_wages_expressed_in_purchasing_power_standards>.

EUROSTAT. (2021). Total unemployment rate. [online]. [cit. 2021-03-01]. Dostupné z WWW: <<https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tps00203/default/table?lang=en>>.

EUROSTAT. Mean and median income by age and sex - EU-SILC and ECHP surveys. [online]. [cit. 2021-03-01]. Dostupné z WWW: <https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=ilc_di03&lang=en>.

EUROSTAT. Statistické údaje o migraci do Evropy. [online]. [cit. 2021-03-01]. Dostupné z WWW: <https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/promoting-our-european-way-of-life/statistics-migration-europe_cs>.

EVROPSKÁ RADA. (2020). Infografika – Počet žádostí o azyl v EU, 1990-2019. [online]. [cit. 2021-03-01]. Dostupné z WWW: <<https://www.consilium.europa.eu/cs/infographics/asylum-applications-since-1990/>>.

EVROPSKÝ PARLAMENT. (2020). Schengen: rozšíření evropského prostoru bez vnitřních hranic. [online]. [cit. 2020-07-09]. Dostupné z WWW:

<<https://www.europarl.europa.eu/news/cs/headlines/security/20180216STO98008/schengen-rozsireni-evropskeho-prostoru-bez-vnitrnich-hranic>>.

HOLEHOUSE, M. (2015). Germany drops EU rules to allow in Syrian refugees. [online]. [cit. 2021-03-01]. Dostupné z WWW: <<https://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/europe/germany/11821822/Germany-drops-EU-rules-to-allow-in-Syrian-refugees.html>>.

HUTTON, W. (2015). Angela Merkel's humane stance on immigration is a lesson to us all. [online]. [cit. 2021-03-01]. Dostupné z WWW: <<https://www.theguardian.com/commentisfree/2015/aug/30/immigration-asylumseekers-refugees-migrants-angela-merkel>>.

ILO. (2021). Measuring the impact of migration. International Labour Organization. [online]. [cit. 2021-03-01]. Dostupné z WWW: <<https://www.ilo.org/global/topics/labour-migration/policy-areas/measuring-impact/lang-en/index.htm>>.

JONKER, S. (2016). Duitse 'Wilkommenskultur' is ver in het geheugen weggezakt. Trouw. [online]. [cit. 2021-03-01]. Dostupné z WWW: <<https://www.trouw.nl/privacy-wall/accept?redirectUri=%2Fnieuws%2Fduitse-wilkommenskultur-is-ver-in-het-geheugen-weggezakt%7Ebd698aa1%2F&authId=d5c4e321-39f2-4c8a-9374-21e013c23e3e>>.

KOEHL, S., KUNTZ, K., MAYR, W. (2015). What is driving the Balkan Exodus? [online]. [cit. 2021-03-01]. Dostupné z WWW: <<https://www.spiegel.de/international/europe/western-balkan-exodus-puts-pressure-on-germany-and-eu-a-1049274.html>>.

KRUGMAN, Cornelia. A Europe without internal borders? Free movement of persons: Briefing. [online]. [cit. 2020-07-09]. Dostupné z WWW: <<https://www.statewatch.org/media/documents/news/2018/jun/ep-briefing-free-movement-of-persons-internal-borders-schengen-6-18.pdf>>.

KRUTÍLEK, Ondřej a Iveta FRÍZLOVÁ. (2020). Změny po Lisabonské smlouvě. [online]. [cit. 2020-07-09]. Dostupné z WWW: <<https://www.euroskop.cz/8900/sekce/zmeny-po-lisabonske-smlouve/>>.

KULIDAKIS, Thomas. (2021). Bující koronavirus zkrotil nelegální migraci. Čas k řešení migrační minulosti i budoucnosti. iRozhlas. [online]. [cit. 2021-03-01]. Dostupné

z WWW: <https://www.irozhlas.cz/komentare/komentar-nelegalni-migranti-koronavirus-uprchlici-frontex_2102260613_vtk>.

LEMPP, J., MEYER, A., ROLF, J. Flucht und Asyl Perspektiven aus Wissenschaft und Praxis. [online]. [cit. 2021-03-01]. Dostupné z WWW: <http://www.pasca.eu/uploads/MleCMS/Issue%20VII_complete.pdf>.

MACHOTKOVÁ, Šárka. (2020). Vstuo ČR do Schengenu. Euroskop.cz: Věcně o Evropě. [online]. [cit. 2020-07-09]. Dostupné z WWW: <<https://www.euroskop.cz/8750/sekce/vstup-cr-do-schengenu/>>.

MARZOCCHI, Ottavio. (2020). Volný pohyb osob. [online]. [cit. 2020-07-09]. Dostupné z WWW: <<https://www.europarl.europa.eu/factsheets/cs/sheet/147/volny-pohyb-osob>>.

MCKINSTRY, Leo. (2016). Yes, the principle of free movement is a 'total myth', says Leo McKinstry. Express (Online). London: Express Newspapers PLC. [cit. 2020-07-09]. Dostupné z WWW: <<https://search.proquest.com/docview/1840916535?accountid=37662>>.

MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. (2021). Brexit. [online]. [cit. 2021-03-01]. Dostupné z WWW: <<https://www.mpsv.cz/brexit1>>.

MINISTERSTVO VNITRA ČR. (2021). Volný pohyb osob v EU. [online]. [cit. 2021-03-01]. Dostupné z WWW: <<https://www.mvcr.cz/migrace/clanek/volny-pohyb-osob-v-eu.aspx>>.

MOJE EVROPA. (2020). Jednotný evropský akt. [online]. [cit. 2020-07-09]. Dostupné z WWW: <<https://www.euroskop.cz/gallery/2/763-jea.pdf>>.

MV ČR. (2011). Lisabonská smlouva. Ministerstvo vnitra ČR. [online]. [cit. 2020-07-09]. Dostupné z WWW: <<https://www.mvcr.cz/clanek/agenda-eu-na-mv-lisabonska-smlouva.aspx?q=Y2hudW09Mg%3D%3D>>.

NAICS. (2016). European Union: Schengen Borders Code - agreement to reinforce checks at external borders. Asia News Monitor. Bangkok: Thai News Service Group. [online]. [cit. 2020-07-09]. Dostupné z WWW: <<https://search.proquest.com/docview/1846446663?accountid=37662>>.

NOSSITER, A. (2015). Migrant Smuggling Business Is Booming in Niger, Despite Crackdown. The New York Times. [online]. [cit. 2021-03-01]. Dostupné z WWW: <https://www.nytimes.com/2015/08/21/world/africa/migrant-smuggling-business-is-booming-in-niger-despite-crackdown.html?ref=world&_r=0>.

PETTINGER, Tejvan. (2017). Free movement of labour – advantages. [online]. [cit. 2020-07-09]. Dostupné z WWW: <<https://www.economicshelp.org/blog/1386/economics/free-movement-of-labour/>>.

PÍTROVÁ, Lenka a kol. Parlamentního institutu (2008). Lisabonská smlouva: Co nového by měla přinést? Praha: Kancelář Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR. [online]. [cit. 2020-07-09]. Dostupné z WWW: <http://www.euroskop.cz/gallery/2/750-analyza_ls_parlamentni_institut.pdf>.

REINIS FISCHER. (2020). Average Salary in European Union 2018. [online]. [cit. 2021-03-01]. Dostupné z WWW: <<https://www.reinifischer.com/average-salary-european-union-2018>>.

SCAMMEL, R. (2015). Mediterranean migrant crisis: number of arrivals in Italy in 2015 passes 50,000. The Guardian. [online]. [cit. 2021-03-01]. Dostupné z WWW: <<https://www.theguardian.com/world/2015/jun/07/mediterranean-migrant-arrivals-italy-passes-50000>>.

SOKOLSKA, Ina. (2019). Developments up to the Single European Act. European Parliament. [online]. [cit. 2020-07-09]. Dostupné z WWW: <<https://www.europarl.europa.eu/factsheets/en/sheet/2/developments-up-to-the-single-european-act>>.

SOKOLSKÁ, Ina. (2019). Historický vývoj evropské integrace: první smlouvy. European Parliament. [online]. [cit. 2020-07-09]. Dostupné z WWW: <<https://www.europarl.europa.eu/factsheets/cs/sheet/1/prvni-smlouvy>>.

SOKOLSKA, Ina. (2019). Maastrichtská smlouva a Amsterodamská smlouva. European Parliament. [online]. [cit. 2020-07-09]. Dostupné z WWW: <<https://www.europarl.europa.eu/factsheets/cs/sheet/3/maastrichtska-smlouva-a-amsterodamska-smlouva>>.

STATISTA. (2021). Unemployment rate in the United Kingdom (UK) from 1999 to 2020. [online]. [cit. 2021-03-01]. Dostupné z WWW: <<https://www.statista.com/statistics/263709/unemployment-rate-in-the-united-kingdom/>>.

SÚJB. (2020). Smlouva o Euratomu. Státní úřad pro jadernou bezpečnost. [online]. [cit. 2020-07-09]. Dostupné z WWW: <<https://www.sujb.cz/evropska-unie/smlouva-o-euratomu-a-sekundarni-pravni-predpisy/smlouva-o-euratomu/>>.

UNHCR. (2015). Europe Refugees & Migrants Emergency Response Nationality Of Arrivals To Greece, Italy And Spain: January – December 2015.

UNHCR. (2015). Mediterranean Crisis 2015 at six months: refugee and migrant numbers highest on record. [online]. [cit. 2021-03-01]. Dostupné z WWW: <<https://www.unhcr.org/5592b9b36.html>>.

UNHCR. (2015). UNHCR Global Trends 2014. [online]. [cit. 2021-03-01]. Dostupné z WWW: <<https://www.unhcr.org/556725e69.html>>.

UNHCR. (2020). Most common nationalities of Mediterranean sea and land arrivals from January 2020. [online]. [cit. 2021-03-01]. Dostupné z WWW: <<http://data2.unhcr.org/en/situations/mediterranean?page=1&view=grid&Type%255B%255D=3&Search=%2523monthly%2523%7cjournal=Refugees/Migrants>>.

VLÁDA ČR. (2010). Analýza dopadů Lisabonské smlouvy. [online]. [cit. 2020-07-09]. Dostupné z WWW: <<https://www.vlada.cz/assets/evropske-zalezitosti/dokumenty/Analyza-dopadu-Lisabonske-smlouvy.pdf>>.

WIKE, R., STOKES, B., SIMMONS, K. (2016). Europeans Fear Wave of Refugees Will Mean More Terrorism, Fewer Jobs. Pew Reae

8 Přílohy

Příloha A Imigrační toky podle zdrojů (podíl na celkové imigraci, %), 2018	69
--	----

Příloha A Imigrační toky podle zdrojů (podíl na celkové imigraci, %), 2018

Country	Nationals	EU-28	EFTA	TCNs
EU-28	22%	30%	0.5%	48%
EU-27	23%	29%	1%	47%
EFTA	13%	58%	0.5%	28%
AT	8%	64%	1%	27%
BE	12%	49%	0.4%	38%
BG	52%	4%	0.0%	44%
CY	20%	32%	0.4%	48%
CZ	7%	26%	0.1%	66%
DE	16%	44%	0.3%	40%
DK	27%	41%	4%	28%
EE	44%	25%	0.5%	31%
EL	29%	16%	0.1%	55%
ES	11%	23%	0.4%	66%
FI	25%	25%	1%	49%
FR	34%	20%	1%	45%
HR	29%	7%	0.2%	64%
HU	42%	12%	0.4%	45%
IE	33%	32%	0.3%	35%
IT	13%	19%	0.2%	68%
LT	56%	3%	0.04%	42%
LU	4%	68%	1%	27%
LV	36%	7%	0.3%	58%
MT	5%	43%	0.4%	52%
NL	20%	45%	1%	34%
PL	40%	11%	0.3%	49%
PT	49%	18%	0.3%	33%
RO	83%	5%	0.1%	12%
SE	12%	27%	2%	58%
SI	12%	12%	0.1%	75%
SK	29%	56%	2%	13%
UK	12%	34%	0.1%	54%
IS	13%	75%	1%	11%
NO	10%	49%	1%	40%
CH	14%	60%	0.3%	25%

Poznámky: Nationals: návratná (rezidenční) imigrace, EU-28 – imigrace ze zemí EU (mimo rezidenční zemí), EFTA – imigrace ze zemí ESVO (Evropského sdružení volného obchodu), TCNs – imigrace z třetích zemí.

Zdroj: European Commission, 2021